تجهیز و تخصیص منابع
در عملیات بانکی

از انتشارات روابط عمومی

بانک سینا

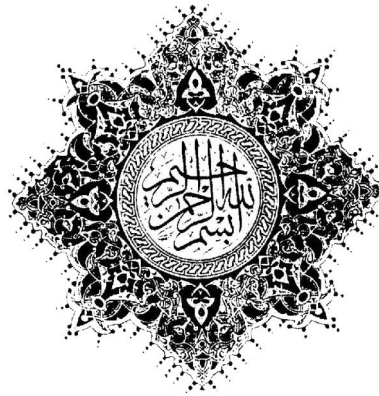
بسم الله الرحمن الرحيم

بانک سینا

از انتشارات روابط عمومی

تجهیز و تخصیص منابع در عملیات بانکی

تدوین : محمد حسن فقیهی
ویراستار: پروانه محمدی
طراح و صفحه آرا: مرتضی سوری
شمارگان : ۱۵۰۰
تابستان ۱۳۸۸

فهرست **صفحات**

پول چیست ؟ ---------- ۶

اهداف و وظیفه نظام بانکی ---------- ۶-۷

تعاریف شخص حقیقی وحقوقی ---------- ۷

انواع شرکتها طبق قانون تجارت ---------- ۸-۱۰

تعریف وکالت وانواع آن ---------- ۱۰-۱۱

تجهیز منابع پولی ---------- ۱۱-۲۴

تعریف چک وانواع آن ---------- ۲۴-۲۸

قانون صدور چک ---------- ۲۸-۳۶

اتاق پایاپای اسناد بانکی وروش کار آن ---------- ۳۶-۳۷

سپرده پس انداز قرض الحسنه ---------- ۳۸

سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت وشرایط افتتاح آن ---- ۳۹-۴۰

سپرده سرمایه گذاری بلند مدت وشرایط افتتاح آن ------- ۴۰-۴۲

تخصیص منابع ---------- ۴۲-۵۹

تکنیک ها وروش های اعطای تسهیلات ---------- ۶۰

اعتبارات اسنادی، ارکان آن ونمودارها ---------- ۶۱-۶۵

تعریف ارز وافتتاح انواع حسابهای ارزی ---------- ۶۶-۶۷

نمونه تعهد نامه ---------- ۶۸

پول چیست ؟

۱ – پول وسیله مبادله است.
۲ – پول مقیاس یا واحد ارزش است.
۳ – پول وسیله پس انداز، ذخیره ارزش است.

اهداف نظام بانکی

یکی از اهداف مهم نظام بانکی برقراری نظام پولی و اعتباری بر مبنای حق و عدل با ضوابط اسلامی به منظور تنظیم گردش صحیح پول و اعتبار در جهت رشد اقتصادی کشور.

وظیفه نظام بانکی

۱ – انتشار اسکناس و سکه های فلزی رایج کشور طبق قانون و مقررات.
۲ – تنظیم ، کنترل و هدایت گردش پول و اعتبار طبق قانون و مقررات.
۳ – انجام کلیه عملیات بانکی ارزی و ریالی و تعهد یا تضمین پرداختهای ارزی دولت طبق قانون ومقررات.
۴ – نظارت بر معاملات طلا ، ارز ، ورود و صدور پول رایج ایران و ارز و تنظیم مقررات مربوطه به آنها طبق قانون.
۵ – انجام عملیات مربوط به اوراق و اسناد بهادار طبق قانون و مقررات.
۶ – اعمال سیاستهای پولی و اعتباری طبق قانون و مقررات.
۷ – عملیات بانکی مربوط به آن قسمت از برنامه های اقتصادی مصوب که از طریق سیستم پولی و اعتباری باید انجام گیرد.

www.istekhdam.ir

۸ – افتتاح انواع حسابهای قرض الحسنه (جاری – پس انداز) و سپرده های سرمایه گذاری مدت دار و صدور اسناد مربوط به آنها طبق قانون و مقررات.
۹ – اعطای وام و اعتبار بدون بهره طبق قانون و مقررات.
۱۰ – اعطای وام و اعتبار و ارائه سایر خدمات بانکی به تعاونیهای قانونی جهت تحقق بند ۲ اصل ۴۳ قانون اساسی.
۱۱ – انجام معاملات طلا و نقره و نگاهداری و اداره ذخایر ارزی و طلای کشور با رعایت قوانین و مقررات مربوط به آن.
۱۲ – نگاهداری وجوه ریالی موسسات پولی و مالی بین المللی ، یا موسسات مشابه و یا وابسته به این موسسات طبق قانون و مقررات.
۱۳ – انعقاد موافقتنامه پرداخت در اجرای قراردادهای پولی و بازرگانی ، ترانزیتی بین دولت و سایر کشورها طبق قانون و مقررات.
۱۴ – قبول و نگهداری امانات طلا ، نقره ، اشیا ء گرانبها ، اوراق بهادار ، اسناد رسمی از اشخاص حقیقی و حقوقی و اجاره صندوق امانات.
۱۵ – صدور تائید و قبول ضمانتنامه ارزی و ریالی جهت مشتریان.
۱۶ – انجام خدمات وکالت و وصایت بر طبق قانون و مقررات.

تعاریف شخص حقیقی و حقوقی

۱ – شخص حقیقی :
که همان انسانها می باشند که با زنده متولد شدن دارای حقوق می گردند.

۲ – شخص حقوقی :
اجتماع عده ای از افراد انسان یا تمرکز اموال به منظور انجام مقاصد خاص، اعم از انتفاعی یا غیرانتفاعی مانند موسسات دولتی ، شرکتهای تجاری، شهرداریها ، انجمن ها ، سازمانها و بنگاهها.

انواع شرکتها طبق قانون تجارت

ماده ۲۰ قانون تجارت شرکتهای بازرگانی را هفت نوع ذکر نموده است :
۱ – شرکت سهامی ۲ – شرکت با مسئولیت محدود ۳ – شرکت تضامنی
۴ – شرکت مختلط سهامی ۵ – شرکت مختلط ۶ – شرکت نسبی
۷ – شرکت تعاونی تولید و مصرف

تعریف شرکت سهامی و انواع آن

طبق ماده ۱ لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت شرکت سهامی شرکتی است که سرمایه آن به سهام تقسیم شده و مسئولیت صاحبان سهام محدود به مبلغ اسمی سهام آنها بوده و تقسیم بندی آنها طبق قانون تجارت بر دو نوع نیز می باشد.
الف – شرکت سهامی عام : شرکتهایی که موسسین آنها قسمتی از سرمایه شرکت را از طریق فروش سهام به مردم تامین می کنند ، شرکت سهامی عام نامیده می شود. در زمان تاسیس اینگونه شرکتها حداقل سرمایه آنها بایستی مبلغ پنج میلیون ریال باشد.
ب – شرکت سهامی خاص : شرکتهایی که تمام سرمایه آنها در موقع تاسیس توسط موسسین تامین گردد، شرکت سهامی خاص نامند. سرمایه اینگونه شرکتها در زمان تاسیس بایستی حداقل مبلغ یک میلیون ریال باشد.

تعریف شرکت با مسئولیت محدود

طبق ماده ۹۴ قانون تجارت شرکت با مسئولیت محدود شرکتی است که بین دو یا چند نفر برای امور تجارتی تشکیل شده و هر یک از شرکاء بدون اینکه سرمایه به سهام تقسیم شده باشد فقط تا میزان سرمایه خود در شرکت مسئول قرض و تعهدات شرکت است. قید کلمه با مسئولیت محدود الزامیست والا شرکت در مقابل اشخاص ثالث تضامنی محسوب می گردد.

تعریف شرکت تضامنی

طبق ماده ۱۱۶ قانون تجارت شرکت تضامنی شرکتی است که در تحت اسم مخصوص برای امور تجارتی بین دو یا چند نفر با مسئولیت تضامنی تشکیل می شود. اگر دارائی شرکت برای تادیه تمام قروض کافی نباشد هر یک از شرکاء مسئول پرداخت تمام قروض شرکت است در اسم شرکت تضامنی باید عبارت شرکت تضامنی و لااقل اسم یک نفر از شرکاء ذکر شود.

تعریف شرکت نسبی

قانون تجارت شرکت نسبی را چنین تعریف می نماید : شرکت نسبی شرکتی است که برای امور تجارتی تحت اسم مخصوص بین دو یا چند نفر تشکیل و مسئولیت هر یک از شرکاء به نسبت سرمایه ای است که در شرکت گذاشته است. در اسم شرکت نسبی لااقل اسم یک نفر از شرکاء بایستی ذکر شود اگر دارائی شرکت نسبی برای تادیه تمام قروض شرکت کافی نباشد هریک از شرکاء به نسبت سرمایه که در شرکت داشته مسئول تادیه قروض شرکت است.

تعریف شرکت مختلط غیرسهامی

شرکتی است که برای امور تجارتی در تحت اسم مخصوص بین یک یا چند نفر شریک ضامن و یک یا چند نفر شریک با مسئولیت محدود بدون انتشار سهام تشکیل می شود. شریک ضامن مسئول کلیه قروض شرکت است. در اسم شرکت باید عبارت شرکت مختلط و لااقل اسم یکی از شرکاء ضامن قید شود.

شرکت مختلط سهامی

طبق ماده ۱۶۲ قانون تجارت شرکت مختلط سهامی شرکتی است که تحت اسم مخصوص بین یک عده شرکاء سهامی و یک یا چند نفر شریک ضامن تشکیل می شود. شرکاء سهامی کسانی هستند که سرمایه آنها به صورت سهام یا قطعات سهام مساوی القیمه درآمده و مسئولیت آنها تا میزان همان سرمایه است که در شرکت دارند. شریک ضامن کسی است که سرمایه او به صورت سهام درنیامده و مسئول کلیه قروضی است که ممکن است علاوه بر دارائی شرکت پیدا شود. در اسم شرکت باید عبارت « شرکت مختلط » و لااقل اسم یکی از شرکاء ضامن قید شود. مدیریت شرکت مختلط سهامی مخصوص به شریک یا شرکاء ضامن است.

شرکت تعاونی تولید و مصرف

طبق مواد ۱۹۰ و ۱۹۲ قانون تجارت شرکتهای تعاونی تولید و مصرف تعریف شده که با توجه به ماده اول قانون شرکتهای تعاونی را بدین شرح بیان نموده :

شرکتی است که برای مدت نامحدود به منظور رفع احتیاجات مشترک شرکاء و بهبود وضع مادی و اجتماعی آنان تشکیل می شود.

وکالت

تعریف وکالت

هرگاه صاحب حساب به علتی مانند مسافرت و بیماری یا گرفتاری شغل و غیره نتواند شخصاً برای اموربانکی خوداقدام و در بانک حضور یابد شخص دیگری را به وکالت از طرف خود برای انجام تمام یا قسمتی از امور بانکی انتخاب و با صدور وکالتنامه به بانک معرفی می نماید.

انواع وکالتنامه

وکالتنامه بر دو نوع است :
۱ – وکالتنامه رسمی : وکالتنامه ای است که توسط اسناد محاضر و یا اداره ثبت و هر مقام رسمی (کنسولگری ، دفاتر سفارتخانه های بیگانه) صادر شده باشد را وکالتنامه رسمی نامند در این وکالتنامه اختیاراتی که موکل می خواهد به وکیل بدهد بایستی صریحاً در آن قید تا بانک طبق مفاد وکالتنامه عمل کند.
۲ – وکالتنامه بانکی : فرمی که توسط بانکها چاپ وتهیه و در اختیار مشتریان قرار می گیرد و آنان به منظور وکالت در امور بانکی از آن استفاده می نمایند. امضای وکیل و موکل در ذیل این وکالتنامه بایستی به تایید محاضر اسناد رسمی برسد.

تجهیز منابع پولی

بانکها می توانند به موجب ماده ۳ از فصل دوم عملیات بانکی بدون ربا به منظور تجهیز منابع پولی تحت هر یک از عناوین ذیل به قبول سپرده مبادرت نمایند :

سپرده های قرض الحسنه (جاری و پس انداز)
سپرده های سرمایه گذاری (کوتاه مدت و بلند مدت)

حسابهایی که تحت عناوین فوق افتتاح می گردند استرداد اصل آنها توسط بانکها تعهد و تضمین می گردد و برهمین اصل به محض تقاضای سپرده گذار وجه آن عندالمطالبه مسترد خواهد شد. در جهت جذب این منابع ، بانکها می توانند تخفیفات یا معافیتهایی را در بعضی موارد ، مثل تخفیف یا معافیت کارمزد ، اعطاء تسهیلات و یا سایر خدمات بانکی را اعمال نمایند.

تعاریف و شرایط افتتاح و قوانین حاکم برحسابهای مذکور به شرح صفحه بعد می باشد :

حساب سپرده قرض الحسنه جاری

تعریف : حساب جاری که در دفاتر بانک ، بنابر تقاضای اشخاص حقیقی و یا حقوقی باز می شود قرارداد دوجانبه ای است که رعایت مفاد آن برای بانک و مشتری الزام آور است.

حساب سپرده قرض الحسنه جاری برای بانک یکی از منابع تقریباً بدون هزینه می باشد به دلیل اینکه این حساب سریع الاستفاده از طرف افتتاح کنندگان آن می باشد و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران درصد سپرده قانونی بیشتری را برای آن در نظر می گیرد.

سپرده قانونی : بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران جهت حمایت از سپرده گذاران و همچنین به منظور اجرای سیاستهای پولی بانکها را مکلف می نماید که درصدی از سپرده های مردم را نزد آن بانک تودیع نماید. تعیین این درصدها بنا به نوع سپرده ها متفاوت است.

شرایط افتتاح سپرده قرض الحسنه جاری

اشخاص حقیقی و حقوقی در صورت واجد شرایط بودن می توانند نسبت به افتتاح حساب جاری اقدام نمایند.

اشخاص حقیقی و حقوقی به شرح ذیل تعریف می گردد:

۱ – اشخاص حقیقی : همان انسانها می باشند که بازنده شدن دارای حقوق می گردند، طبق ماده۲۱۰ قانون مدنی متعاملین باید برای انجام هر معامله دارای اهلیت باشند و اهلیت عبارت است از توانایی اشخاص برای دارا شدن حق و اعمال آن.

اهلیت بر دو نوع است : اهلیت تمتع و اهلیت استیفاء.

اهلیت تمتع بازنده متولد شدن انسان شروع می شود.

اهلیت استیفاء همان اهلیت قانونی است که پس از حصول رشد و رفع حجر حاصل می گردد. بنابراین به اشخاصی که بالغ ، عاقل ، رشید ، حق دخل و تصرف دراموال خویش را داشته باشند دارای اهلیت گویند. طبق ماده ۱۲۰۹ قانون مدنی افرادی که به سن ۱۸ سال تمام رسیده باشند، رشید و

بالغ می باشند مگر اینکه خلاف آن ثابت گردد. ممکن است، اشخاصی باشند که قبل از رسیدن به سن ۱۸ سال تمام دارای اهلیت گردند.
(درصورتیکه مراجع قضائی تائید نمایند که آن شخص به رشد لازم رسیده باشد).
بنابر این کسی که تقاضای گشایش حساب جاری در بانک می نماید باید دارای اهلیت استیفاء بوده و شرایط ذیل را داشته باشد :
۱ – ۱۸ سال تمام داشته باشد.
۲ – دارای سواد خواندن و نوشتن باشد.
۳ – معرف داشته باشد.
معرف : باید کسی باشد که مورد اعتماد بانک بوده و یا از مشتریانی باشد که برای مدتی نزد بانک حساب جاری داشته و بانک او را صالح و مورد اعتماد تشخیص داده باشد. این بدان جهت است که شخصی که در بانک حساب افتتاح می نماید اشکالی برای بانک و مردم ایجاد نکند. از جمله استفاده ناصحیح از دسته چک که باعث زیانهایی برای بانک یا دیگران گردد. هر چند که معرف مسئولیت مالی ندارد ولی اخلاقاً مسئول است به خصوص درمورد شناسائی شخص افتتاح کننده حساب در مواقع خاص.
۴ – متقاضی جزء صادرکنندگان چکهای بلامحل نباشد ، لیست سیاه توسط مسئول شعبه بررسی گردد « دفتر ثبت مشخصات صادرکنندگان چکهای بلامحل که طی سه سال بیش ازیک بار چک بلامحل صادر نموده و تعقیب آنها منتهی به صدور کیفر خواست شده باشند.» و اطمینان از اینکه متقاضی قبلا مشمول ماده ۲۰ قانون صدور چک نبوده و از افتتاح حساب قرض الحسنه جاری محروم نگردیده باشد. اخیراً بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران واحدی را به این امر اختصاص داده تا اطلاعات لازم را از تمام بانکها درمورد اشخاصی که دارای چک برگشتی هستند، جمع آوری و شعب بانکها هم موظف هستند مستقیماً و یا از طریق سرپرستیهای خود قبل از افتتاح حساب جاری برای هر شخصی حتی تحویل دسته چک جدید مراتب را از طریق فاکس یا نامه از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران استعلام نمایند. این عمل در اعتبار بخشیدن به چک که جانشین پول می باشد و همچنین حفظ منافع عموم بسیار موثر می باشد.

۵ – ارائه شناسنامه عکس دار از طرف متقاضی همرا با یک برگ فتوکپی از صفحه اول برای نگهداری در سوابق ، توصیه می گردد که از مدارک شغلی از جمله جواز کسب ، پروانه تولید ، پروانه مطب و... و یا هر نوع مدارکی که می تواند در مواقع لزوم مورد استفاده قرارگیرد فتوکپی تهیه و در پرونده جاری بایگانی گردد و همچنین برای اشخاصی که جا و مکان مشخصی ندارند و مدارک لازمه را ارائه نمی دهند حساب جاری افتتاح نگردد.

۶ – تکمیل کارت افتتاح سپرده قرض الحسنه جاری توسط مشتری در حضور متصدی افتتاح حساب با درج مشخصات کامل شناسنامه (نام و نام خانوادگی ، نام پدر، محل تولد ، شماره شناسنامه ، تاریخ تولد ، تاریخ صدور شناسنامه و شماره مسلسل شناسنامه) درج آدرس محل کارو محل سکونت همراه با کدپستی درکارت، (تائیدیه مبنی بر صحت آدرس ارائه شده از طرف معرف یا معرفین مطالبه گردد).

۷ – افتتاح حساب سپرده قرض الحسنه جاری منوط به مطالعه و قبول شرایط و مقررات عمومی حساب مزبور در بانک توسط مشتری و امضاء برگ مربوطه خواهد بود.

متصدی گشایش حساب پس از اطمینان از داشتن شرایط های لازم و تکمیل کارتهای افتتاح حساب و امضاء شرایط و مقررات مربوطه توسط مشتری آنها را کاملاً کنترل و همراه با استعلام اخذ شده مبنی بر نداشتن چک های برگشتی و همچنین تطبیق کپی مدارک با اصل آنها و درج نام و شماره حساب معرف و امضاء معرف صلاحیت متقاضی را جهت افتتاح حساب قرض الحسنه جاری تائید و سپس کارتها را به امضاء مسئول شعبه رسانیده و اقدام به افتتاح حساب و تخصیص شماره حساب می نماید.

متقاضی با واریز وجه به این حساب عملاً حساب افتتاح و متصدی امر اقدام به صدور و تحویل دسته چک به متقاضی می نماید که در هر بانک فرمهای خاصی برای آنان در نظر گرفته شده است و بهای دسته چک هم به ازاء هر برگ ۲ ریال (در حال حاضر) نقداً یا از حساب مشتری برداشت می گردد.

یکی از وظایف بانکها درج نام و نام خانوادگی متقاضی درتمامی برگهای دسته چک تحویلی می باشد.

پرونده جاری مشتری پس از تکمیل ، یک کارت نمونه امضاء جهت استفاده کارمند جاری پشت باجه نگهداری می گردد. به منظور گواهی امضاء و یا مواردی که مشتری چک بلامحل صادر نماید مشخصات از روی آن کارت درج گردد. بقیه مدارک به صورت پرونده جداگانه تشکیل ودرمحل امنی نگهداری می گردد.

افتتاح حساب سپرده قرض الحسنه جاری برای اشخاص حقیقی خارجی

اشخاص حقیقی خارجی چنانچه متقاضی افتتاح حساب جاری باشند ، ضمن رعایت شرایط اشخاص حقیقی ایرانی موارد ذیل را نیز بایستی دارا باشند.

۱- داشتن پروانه اقامت معتبر.

۲ - ارائه گذرنامه معتبر که مشخصات متقاضی از روی آن کنترل و با مندرجات کارتهای افتتاح حساب مطابقت داده شود.(از گذرنامه و پروانه اقامت باید فتوکپی تهیه و در پرونده جاری نگهداری شود) تاریخ انقضاء پروانه اقامت روی کارتهای نمونه امضاء ودر محلی که قابل رویت باشد درج گردد ، تاریخ انقضاء پروانه اقامت باید قبل از انقضاء به اطلاع مشتری برسد تا تمدید آنرا ارائه دهد. در غیر اینصورت با مشتری مذاکره و تکلیف حساب جاری مفتوحه را معلوم نماید.

۳ – معرفی یک نفر از مشتریان بانک یا فردی که برای رئیس شعبه شناخته شده باشد و یا معرفی یکی از سازمانهای دولتی و سفارتخانه های خارجی که دال بر شناسائی و تائید متقاضی افتتاح سپرده قرض الحسنه جاری باشد.

گروهی از اتباع کشورهای بیگانه با موافقت سازمانهای دولتی در امورتجاری ، نظامی ، صنایع به معرفی سفارتخانه ها و یا به صورت شرکتهای معتبر ایرانی برای مدتی در کشور ما اقامت مجاز دارند، نمی توانند نزد بانکها حساب سپرده قرض الحسنه جاری افتتاح نمایند.

درمورد بیگانگانی که تحت مقررات خاصی به عنوان پناهنده در ایران سکونت دارند و کارت آبی رنگ صادره وزارت کشور را نیز دارند ، مجاز به افتتاح حساب جاری در بانکهای ایران نبوده و فقط می توانند حساب قرض الحسنه پس انداز یا سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت افتتاح نمایند. از افتتاح حساب جاری به نام آن عده از اتباع بیگانه که با روادید (توریستی) یا جهانگردی و یا موقت سه ماهه وارد کشور شده و فاقد پروانه اقامت معتبر باشند باید مطلقاً خودداری گردد.

تبصره : افتتاح حساب سپرده قرض الحسنه جاری بدون دسته چک به نام اشخاص حقیقی خارجی مقیم خارج در صورتیکه وجوه حواله شده برای افتتاح حساب دارای منشاء ارزی خارج از کشور باشد و پس از تسعیر به ریال به نرخ اعلام شده به حساب مورد نظر منظور گردد با تائید مشتری بلامانع است. استفاده از حساب فقط در ایران و به ریال مستقیما و یا به صورت دستور پرداخت از طریق کارگزار از داخل یا خارج کشور خواهد بود. ضمنا بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تعهدی برای تبدیل مجدد ریال این قبیل حسابها به ارز نخواهد داشت. استفاده از مانده حسابهای ریالی گشایش یافته قبلی و واریز وجه به حسابهای مربوطه به ترتیب مذکور در فوق خواهد بود.

حساب سپرده قرض الحسنه جاری مشترک

حساب جاری مشترک آن است که دو یا چند نفر مثلا زن و شوهر یا... که می خواهند با شرکت یکدیگر بدون آنکه شرکتی را به ثبت برسانند، حسابی در بانک داشته باشند که به صورت مشترک باشد و کارتهای افتتاح حساب جاری را درخواست کنندگان امضاء نموده ضمن اینکه بایستی کلیه شرایط افتتاح حساب اشخاص حقیقی را دارا باشند. موارد ذیل نیز لازم الرعایه است :

۱ – نحوه برداشت از حساب مشخص شود که منفردا یا متفقا انجام پذیرد.

۲ – سهم هر یک از شرکا باید در کارت حساب جاری مشخص و معین گردد که در صورت فوت یا حجر و یا ورشکستگی و یا بروز هر گونه اشکالی برای صاحبان حساب و اطلاع بانک حساب مشترک مسدود و موجودی حساب به نسبت سهم الشرکه بین آنها تقسیم گردد.
(در صورتیکه سهم تعیین نشده باشد بالسویه تقسیم خواهد شد).

۳ – نحوه بستن این حساب نیز باید از طرف شرکاء مشخص گردد ، اینکه به تقاضای یک یا چند نفر می توان حساب را مسدود و سهم هر یک را پرداخت نمود. تمامی موارد تعیین تکلیف موجودی حساب در مواقع خاص باید در قسمت توضیحات کارتهای افتتاح حساب جاری قید و به امضاء شرکاء رسیده باشد.

۴ – مدارکی را که جهت افتتاح حساب برای اشخاص حقیقی قید گردید نیز مشترکا ارائه دهند ، سایر مواردی که باید توسط متصدی امر کنترل گردد و با شرایط تعیین شده جهت افتتاح حساب برای اشخاص حقیقی اعم از ارائه مدارک و غیره مشابه خواهد بود ، افتتاح حساب سپرده قرض الحسنه جاری مشترک بین یک نفر ایرانی (اشخاص حقیقی) و اشخاص حقیقی خارجی مقیم خارج امکان پذیر می باشد.

بانک موظف است درصورت اطلاع از فوت هر یک از شرکاء یا ورشکسته شدن (با تائید اداره ورشکستگی) و یا حجر و یا مسدودی موجودی هر یک بنابر تقاضای مراجع قضائی حساب مشترک را بسته ، سهم متوفی را به ورثه قانونی طبق ارائه گواهی انحصار وراثت و تسویه حساب مالیاتی پرداخت و یا مبلغ مسدود اداره ورشکستگی را به آن اداره و یا هر نوع مسدودی قانونی را به نسبت سهم تعیین شده در صورت مطالبه پرداخت و بقیه سهم شرکاء را در حساب بستانکاران موقت نگهداری و مراتب را به مابقی شرکاء اطلاع و سهم هر یک را پرداخت نمایند.

افتتاح حساب سپرده قرض الحسنه جاری برای اشخاص بیسواد

برای اشخاص بیسوادی که بخواهند حساب جاری در بانک داشته باشند و بدون معرفی وکیل به وسیله مهر از حساب استفاده نمایند و یا علاوه بر مهر امضاء مخصوصی برای خود در نظر بگیرند خالی از اشکال نیست ، باید به آنان تذکر داد که در امضاء خود و بکارگیری مهر دقت نمایند زیرا امکان فقدان و جعل از مهر نام نیز دراینگونه حسابها متصور است.

بنابراین بهتر است متصدیان امر این اشخاص را راهنمایی نمایند تا با دادن وکالتنامه رسمی به وکیلی که (با سواد است) اقدام به افتتاح حساب جاری و برداشت از آن نمایند تا از هرگونه سوء استفاده ای جلوگیری شود. در صورتیکه جمیع جهات در نظر گرفته شود افتتاح حساب جاری برای اشخاص فوق طبق شرایط افتتاح حساب جاری برای سایر اشخاص حقیقی است.

افتتاح حساب سپرده قرض الحسنه جاری برای ایرانیان مقیم کشورهای بیگانه

افتتاح حساب جاری برای ایرانیانی که در کشورهای بیگانه اقامت دارند نزد بانکهای داخلی کشور بلامانع است. جهت افتتاح این حساب علاوه بر اینکه تمام شرایط و مقرراتی که برای اشخاص حقیقی ایرانی در نظر گرفته شد باید مد نظر قرار گیرد. لازم است صحت امضاء صاحب حساب روی برگ درخواست و کارت نمونه امضاء از طرف سفارت یا کنسولگری دولت ایران مقیم شهری که درخواست کننده در آنجا اقامت دارد تصدیق و گواهی گردد.

افتتاح حساب سپرده قرض الحسنه جاری برای اشخاص حقوقی

اشخاص حقوقی : اجتماع عده ای از افراد انسان یا تمرکز اموال به منظور انجام مقاصد خاص اعم از انتفاعی یا غیر انتفاعی است مانند موسسات دولت ، شرکتهای تجاری ، شهرداریها ، انجمنها ، سازمانها.
اشخاص حقوقی ایرانی موسساتی هستند که بر طبق ماده ۵۸۸ قانون تجارت ایران می توانند دارای کلیه حقوق و تکالیفی شوند که قانون برای افراد قائل است.

الف : افتتاح حساب جاری به نام شرکت در شرف تاسیس
افتتاح حساب جاری به نام شرکت در شرف تاسیس مانعی ندارد ولی حق انجام عملیات بانکی بخصوص برداشت از حساب را ندارند مگر اینکه شرکت به ثبت برسد و یا ازتشکیل آن رسما انصراف حاصل شود.
هیئت موسس شرکت پس از ارائه مدارک لازم به نام شرکت در شرف تاسیس... به اداره ثبت شرکتها در صورتیکه نام شرکت و مدارک ارائه شده مورد تائید قرار گیرد به منظور واریز نقدی سرمایه نسبت به افتتاح حساب جاری شرکت در شرف تاسیس جهت واریز سرمایه و اخذ تائیدیه اقدام و به اداره ثبت شرکتها ارائه می دهند.

به موجب مواد ۶ و ۱۹ قانون تجارت هیئت موسسین شرکت می توانند درخواست گشایش حسابجاری با عنوان شرکت سهامی... در شرف تاسیس نموده تا مقداری از سرمایه را در بانک تودیع نمایند. بانک نیز پس از دریافت مدارک اولیه شرکت در شرف تاسیس از جمله شرکت نامه حسابی به همین عنوان افتتاح می نماید و پس از واریز تمام یا قسمتی از سرمایه به این حساب گواهی بانکی (دایر براینکه مبلغ.... ریال بابت صددرصد یا.... درصد سرمایه به نام شرکت سهامی.... در شرف تاسیس در تاریخ..... در حساب شماره..... که آقایان... به عنوان موسسین افتتاح نموده اند پرداخت و تودیع شده است) صادر وبه موسسین شرکت سهامی در شرف تاسیس می دهد.

موسسین حق استفاده از مبالغی که به حساب واریز شده را ندارند ماده ۲۲ قانون تجارت ضمن تائید مطلب فوق موارد برداشت را هم ذکر نموده است. (استفاده از وجوه تادیه شده به نام شرکتهای سهامی در شرف تاسیس ممکن نیست مگر پس از به ثبت رسیدن شرکت یا درمورد مذکور در ماده ۱۹).

موسسین شرکت گواهینامه بانک را با اسناد تشکیل شرکت به اداره ثبت شرکتها ارائه داده و شرکت را به ثبت می رسانند. پس از طی مراحل قانونی مدیران صاحب امضاء شرکت می توانند از وجوه تودیع شده شرکت سهامی در شرف تاسیس برداشت و استفاده نمایند.

اگر به عللی شرکت به ثبت نرسد و یا موسسین از ثبت آن منصرف شوند در این صورت طبق ماده ۱۹ قانون تجارت عمل خواهد شد.
(در صورتیکه شرکت تا شش ماه از تاریخ تسلیم اظهارنامه مذکور در ماده ۶ این قانون به ثبت نرسیده باشد به درخواست هریک از موسسین یا پذیره نویسان مرجع ثبت شرکتها که اظهارنامه به آن تسلیم شده است ، گواهینامه ای حاکی از عدم ثبت شرکت صادر و به بانکی که تعهد سهام و تادیه وجوه در آن به عمل آمده است ارسال می دارد تا موسسین و پذیره نویسان به بانک مراجعه و تعهدنامه وجوه پرداختی خود را مسترد دارند. در اینصورت هرگونه هزینه ای که برای تاسیس شرکت پرداخت یا تعهد شده باشد به عهده موسسین خواهد بود).

هنگامی که افتتاح حساب برای شرکت در شرف تاسیس انجام می پذیرد باید دقت نمود که تودیع کنندگان سرمایه یا سهام یا به بانک کاملا مشخص و تمامی اطلاعات لازم را در برگه های واریزی از جمله مشخصات شخصی و غیره را درج تا چنانچه شرکت به ثبت نرسد و بانک بخواهد وجوه حساب شرکت در شرف تاسیس را به صاحبان آن پرداخت نماید دچار مشکل نگردد.(۱)

ب : افتتاح حساب سپرده قرض الحسنه جاری برای شرکتهای به ثبت رسیده ایرانی

هر نوع شرکت که رسما به ثبت رسیده باشد چون طبق قانون تجارت دارای شخصیت حقوقی است می تواند در بانک مانند اشخاص حقیقی به نام شرکت.... حساب جاری بازنماید ، مشروط بر اینکه دارندگان امضاء برای صدور اسناد تعهدآور بانکی تعیین شده و اختیارات آنها بر طبق مقررات اساسنامه شرکت باشد.

شرایط افتتاح حساب جاری به نام اشخاص حقوقی رسمی علاوه بر توجه به کلیه دستورات مربوط به گشایش حساب جاری برای اشخاص حقیقی مستلزم رعایت نکات زیر نیز می باشد.

۱ – اخذ یک نسخه فتوکپی گواهی شده از اساسنامه شرکت.

تبصره : درمورد شرکتهای غیر سهامی اخذ یک نسخه فتوکپی یا رونوشت گواهی شده از شرکت نامه که به ثبت رسیده باشد ضروری است.

۲ – اخذ یک نسخه از اولین آگهی ثبت شرکت و همچنین آخرین آگهی های رسمی منتشر شده در روزنامه رسمی کشور که مبین اطلاعات ذیل باشد:

الف : نام و نام فامیل و مشخصات اعضاء هیئت مدیره و هیئت عامل شرکت.

ب : مشخصات دارندگان حق امضاء شرکت با تصریح اینکه چه کسانی حق برداشت از حسابهای شرکت را دارند و چگونه امضاء اسناد و اوراق تعهد آور انجام می دهند.

پ : مدت و حدود اختیارات هیئت مدیره و هیئت عامل (مدیران اجرائی)

ت : در اساسنامه حق افتتاح حساب برای شرکت پیش بینی شده باشد.

ث : مواردی که اساسنامه شرکت تغییر یافته باشد.

۱- نمونه تعهد نامه در پیوست آمده است.

تبصره : مدیران و بازکنندگان حساب سپرده قرض الحسنه جاری باید کتبا تعهد نمایند که آخرین مدارک و اطلاعات مربوط به شرکت و هرگونه تغییر آدرس را در اختیار بانک قرارداده و متعهد گردند که هر نوع تغییری را بلافاصله اعلام نمایند.

۳ – اخذ کپی اظهارنامه ارائه شده به ثبت شرکتها.

۴ – اخذ کپی شناسنامه عکس دار مدیران شرکت.

۵ – استعلام از بانک مرکزی مبنی براینکه شرکت جزء محکومین صدور چک بلامحل نباشد و بررسی لیست سیاه و اخذ کدپستی شرکت و ثبت در روی مدارک.

پس از اخذ کلیه مدارک و تکمیل کارتهای مخصوص افتتاح حساب جاری برای اشخاص حقوقی و امضاء برگ شرایط و مقررات عمومی حسابجاری ، متصدی امر باید تمامی اوراق را بررسی و مشخصات مدیران را از روی شناسنامه کنترل نماید. مدت شرکت و سررسید اختیارات هیئت مدیره و مشخصات کسانی که حق امضاء دارند و نحوه استفاده از حساب جاری و ذکر سمت هر یک از امضاء داران مجاز (مدیرعامل – اعضاء هیئت مدیره شرکت – وکیل) باید روی کارتهای افتتاح حساب جاری قید و توسط مسئول شعبه کنترل گردد.

نمونه مهر شرکت باید به صورت وضوح در قسمت مشخصه کارت نمونه امضاء ممهور گردد. توصیه می گردد که تاریخ انقضای مدت قانونی شرکت و نیز تاریخ انقضای اختیارات دارندگان حق امضاء در روی کارت نمونه امضاء « با قلم قرمز » یادداشت گردد تا به موقع کنترل و اقدام گردد.

هریک از صاحبان امضاء مجاز شرکت در صورتی می توانند تمام یا قسمتی از اختیارات خود را به دیگری تفویض نمایند که در اساسنامه شرکت تصریح و حق توکیل به غیر قید شده باشد. مادامی که شرکت تغییرات حاصله در هیئت مدیره و یا هرگونه تغییر را به اطلاع بانک نرسانده باشد و همچنین اختیارات شرکاء یا هیئت مدیره نیز منقضی نگردیده باشد چکها و اسناد صادره شرکت با امضاءهای مجاز قبلی از نظر بانک معتبر و نافذ و قابل اجرا است و به مجرد اطلاع از تغییرات مذکور باید کارتهای نمونه امضاء تجدید شود و اسناد و مدارک ثبتی نیز اخذ گردد.

نحوه تشکیل پرونده جاری بدین صورت است که تمامی مدارک به اضافه یک کارت نمونه امضاء پس از اختصاص یک شماره حساب به شرکت به صورت یک پرونده جاری در جای مطمئنی از شعبه برای مراجعات بعدی نگهداری و یک نسخه از کارت نمونه امضاء به کارمند جاری پشت باجه جهت انجام گواهی امضاء به هنگام پرداخت چک و یا سایر اوراق شرکت و یا درج مشخصات روی گواهی عدم پرداخت هنگامی که شرکت چک بی محل صادر نماید تحویل می گردد.

افتتاح حساب قرض الحسنه جاری برای اشخاص حقوقی ثبت شده احتیاج به معرف ندارد.

اشخاص حقیقی و حقوقی می توانند انجام کارهای بانکی خود را به وکیل خود محول نموده مشروط بر اینکه :

الف : وکالتنامه رسمی در دفاتر اسناد رسمی تنظیم شده باشد و انجام کارهای بانکی به طور کامل در وکالتنامه قید گردیده و نسخه ای از آنرا به بانک تسلیم و مشخصات و نمونه امضاء وکیل نیز در کارتهای نمونه امضاء درج گردد.

ب : درمورد اشخاص حقوقی انجام کار بانکی شرکت یا اختیارات هر یک از مدیران در صورتی توسط وکیل قابل انجام است که اولا موضوع وکالت در اساسنامه شرکت پیش بینی شده باشد ، ثانیا وکالتنامه رسمی در دفاتر رسمی ثبت و نسخه ای به بانک ارائه و طبق بند الف انجام پذیرد.

افتتاح حساب سپرده قرض الحسنه جاری برای اشخاص حقوقی که رسما به ثبت رسیده باشند با توجه به نوع آنها و مدارک مورد لزوم امکان پذیر می باشد مثل شرکتها ، موسسات و تعاونیها

توجه : افتتاح حساب سپرده قرض الحسنه جاری برای شرکتهای تعاونی تولید و مصرف عینا مشابه افتتاح حساب جاری برای اشخاص حقوقی می باشد با این تفاوت که موافقت وزارت تعاون مبنی بر تشکیل و ثبت تعاونی مربوطه نیز لازم و جزء مدارکی است که باید هنگام افتتاح حساب به بانک ارائه گردد.

افتتاح حساب جاری برای انجمن ها

افتتاح حساب جاری برای انجمن هایی که به ثبت رسیده باشند مانند شرکتها است و چنانچه به ثبت نرسیده باشند افتتاح حساب جاری خالی از اشکال نیست.

الف : برای افتتاح حساب جاری جهت انجمن های ثبت شده :

صرفنظر از هدف تاسیس این موسسات که ممکن است علمی، فرهنگی ، ادبی و... باشد اخذ مدارک زیر ضروری است.

۱ – رونوشت مصدق اساسنامه و مرامنامه ثبت شده انجمن.

۲ – یک نسخه روزنامه رسمی کشور مبنی بر انتشار آگهی تاسیس انجمن.

در اساسنامه ثبت شده انجمن ها باید اجازه افتتاح حساب جاری به هیئت مدیره و مسئولین انجمن داده شده باشد سمت کسانی که حق امضاء دارند و صلاحیت آنان نیز محرز و مشخص شده باشد. سایر شرایط افتتاح حساب جاری جهت انجمن های ثبت شده ، مثل شرایط افتتاح حساب جاری برای شرکتها می باشد. لازم است قبل از انقضای مدت اختیارات مدیران انجمن مراتب را کتبا به انجمن مربوطه اعلام تا اگر تغییر در اختیارات یا مدیران ایجاد شده باشد مراتب را در روزنامه رسمی کشور آگهی نموده و کارتهای نمونه امضاء جدید هم اخذ و ارائه گردد.

ب : افتتاح حساب جاری برای انجمن های ثبت نشده :

انجمن های ثبت نشده مانند انجمن های اولیاء و مربیان مدارس و... گشایش حساب جاری برای این انجمن ها شبیه افتتاح حساب جاری برای اشخاص حقیقی مشترک می باشد که بر حسب تقاضای رئیس انجمن صورت می گیرد. معمولا حق امضاء اینگونه حسابها با رئیس انجمن به اتفاق یک یا چند نفر دیگر که (از طرف آموزش و پرورش منطقه) به بانک معرفی می گردد می باشد. (افتتاح حساب برای انجمن های ثبت نشده خالی از اشکال نمی باشد).

موارد قابل توجه : ۱ – هنگام افتتاح حساب جاری باید در کارت افتتاح حساب ذکر شود که حساب مزبور متعلق به انجمن مربوطه است ، صاحبان امضاء هیچگونه حقی نسبت به این حساب ندارند.

۲ – در کارت نمونه امضاء حساب جاری تصریح گردد هر وقت و یا هر چندبار رئیس انجمن کتبا اشخاصی را به عنوان عضو جدید و امضاء کننده معرفی نماید صاحبان امضاء قبلی حق مداخله و یا استفاده از حساب را به هیچ وجه ندارند و ادعائی هم نداشته باشند.
مدارک مورد نیاز برای افتتاح این حساب مشابه افتتاح حساب جاری مشترک برای اشخاص حقیقی است.
توضیح اینکه : موارد فوق الذکر (۱و۲) را نیز امضاء داران انجمن باید کتبا تائید نمایند.

تعریف چک

ماده ۳۱۰ قانون تجارت : چک نوشته ایست که به موجب آن صادرکننده وجوهی را که نزد محال علیه دارد کلا یا بعضا مسترد و یا به دیگری واگذار نماید.

بنابراین تعریف ، چک سند انتقال وجه است و در هر چک ، حداقل سه نفر دخالت دارند : صادرکننده چک – ذینفع چک – کسی که چک عهده او صادر می شود (یعنی در نزد او مقداری وجه موجود است.) بانک

با قبول این تعریف قانونی ، می توان گفت که فرم مخصوصی برای نوشتن (چک) لازم نبوده و با هر تقاضای کتبی که دارنده حساب (صادرکننده چک) از نگاهدارنده وجه (بانک) برای انتقال و پرداخت وجه نماید قابل قبول است. ولی می توان این موضوع را با توضیح رد نمود که چون بانک به هنگام گشایش حساب جاری و قبول وجه از شخص ، وسیله انتقال خاصی برطبق قرارداد حساب جاری که همان اوراق چک باشد به بازکننده حساب می سپارد یعنی بین طرفین مقرر می شود که استرداد وجه و انتقال (بطور خاص) نیز بوسیله همان اوراق (دسته چک) باشد که بانکها در اختیارش برای انتقال وجه گذارده اند و قانون هم ابطال مبلغ معینی تمبر را قبل از تحویل دسته چک از طرف بانک بر روی چک مسلم نموده است. پس چک (اوراق تهیه شده بانک) همان وسیله انتقال وجه است. خواه دریافت کننده وجه خود صاحب حساب با هر شخص دیگری باشد.

با توضیحی که داده شده بهتر است چک را بدین نحو تعریف نمائیم که چک وسیله استرداد و انتقال وجه تودیع شده یا اخذ اعتبار مصوب و موجود در یکی از بانکهای قانونی که معمولا با استفاده از برگهای خاصی که بانکهای مذکور قبلا در اختیار مشتریان گذاشته اند می باشد.

شرایط صحت چک

ماده ۳۱۱ قانون تجارت در چک باید محل و تاریخ صدور قید شده و به امضاء صادرکننده برسد، پرداخت وجه چک نباید وعده داشته باشد. پس محل صدور و تاریخ صدور و امضاء صادرکننده و همچنین به رویت بودن چک از شرایط اساسی چک است. اما قبول ماهیت صدور چک یعنی استرداد وجوه ، خود نشان دهنده لزوم ذکر مبلغ در چک می باشد. اکنون می توان شرایط صحت چک را به شرح ذیل خلاصه نمود:

۱ – محل صدور
۲ – تاریخ صدور
۳ – امضاء صادر کننده چک
۴ – مبلغ چک

پس با فقدان هر یک از شرایط و مندرجات فوق ، چک صادره فاقد ارزش قانونی بوده و از طرف بانک به علت فقدان شرایط برگشت می شود.

انواع چک از نظر بانک (محال علیه)

۱ – چک عادی : همان چک هایی است که در موقع گشایش حساب جاری بر اثر تقاضای کتبی مشتری در اختیار وی قرار می گیرد تا با هر برگ آن از حساب خود برداشت یا به دیگری منتقل نماید.

۲ – چک گواهی شده : چکی است که وجود محل آن (وجه چک) بنا به درخواست دارنده حساب برای مدت معین که معمولا برای ارائه چک لازم است از طرف بانک گواهی شده و بانک معادل مبلغ آن چک از حساب مشتری برداشت و یا در همان حساب تا زمان ارائه چک برای دریافت وجه مسدود می نماید.

استفاده این نوع چک در کشورهای بیگانه معمول است ولی در بانکهای ایران عمل نمی شود.

۳ – چک بانکی : چکی است که به وسیله یک بانک عهده خود یا شعب آن یا عهده حساب آن بانک در بانک دیگر به تقاضای مشتری صادر می شود. این چک ها دارای نمونه مخصوصی بوده و برای صدور آن رعایت موارد ذیل الزامی است :

الف : چک بانکی به نام کسی صادر می گردد که متقاضی چک درخواست کند.

ب : تاریخ چک با تمام حروف نوشته شود.

ج : کلمه حواله کرد ، قلم گرفته شود.

د : چک در وجه حامل صادر نگردد.

ه : روی مبلغ عددی با نوار چسب پوشانده و همچنین پرفراژ شود.

و: کلیه چک های بانکی به هر مبلغ که باشد باید دارای رمز باشد (بعضی از بانکها تا میزان معینی از وجه چک را بدون رمز صادر می نمایند).

ز: شماره امضاء و مهر شعبه و مهر دارنده امضاء (به مقتضای سیاست هر بانک) درمتن چک نقش شده باشد.

۴ – چک بسته : هنگامی که دارنده حساب (صادرکننده چک) بخواهد گردش یا انتقال چک را محدود نماید بر روی چک صادره به نام شخص معین دو خط موازی مورب رسم کرده و به ذینفع می دهد. این نوع چک ها را چک بسته می نامند و پرداخت وجه چک به صورت نقد امکان پذیر نیست و ذینفع باید وجه آنرا به حساب خود نزد بانکی که در آنجا حساب دارد منظور نمایند (این چک را ، چک بسته عام می گویند).

در صورتیکه صادرکننده چک در بین دو خط موازی مورب نام بانکی را قید کرده باشد چک بسته باید توسط همان بانک وصول و پس از وصول به حساب ذینفع منظور شود. این چک را چک بسته خاص می نامند. برای آزاد کردن چک بسته صادرکننده می تواند بر روی خطوط متوازی خط کشیده و در پشت چک ، قلم خوردگی را از جانب خود گواهی نماید.

۵ – چک عمومی یا امنیبوس : اگر دارنده حساب بخواهد چکی صادر و دسته چک خود را همراه نداشته باشد می تواند از بانک تقاضا کند یک برگ چک عمومی (آزاد یا امنیبوس) در اختیار او بگذارد.

هنگام مراجعه مشتری برای دریافت چک عمومی ، باید متصدی

مربوطه شماره حساب وی را در پایین چک ثبت نماید و مشخصاتی از قبیل مبلغ و شماره سریال و نام استفاده کننده (صاحب حساب) را در دفتر و ته سوش چک ثبت نماید. مشتری باید دفتر و ظهر ته سوش چک را به عنوان رسید امضاء نماید. این چک مانند چک عادی به جریان گذاشته می شود ، ولی به هیچ عنوان ظهرنویسی و یا انتقال نمی پذیرد و متصدیان حساب جاری نیز باید شماره چک را با ذکر کلمه عمومی در دفتر وکارت کنترل حساب جاری مشتری قید نمایند که با سری دسته چک های دارنده حساب اشتباه نشده و از آن متمایز باشد.

۶ – چک مسافرتی : چکی است که از طرف بانکهای ناشر اسکناس و یا موسسات اعتباری خاصی که شهرت بین المللی دارند صادر شده و در اختیار مسافرانی که قصد عزیمت به خارج از کشور را دارند قرار می گیرد. صادرکننده اینگونه چک ها پرداخت وجه آن چک را تعهد و تضمین کرده و در قبال ارزها (پولهای خارجی) و به موجب شرایطی به بانکهای تقاضاکننده تحویل می نمایند. متقاضی چک مسافرتی در موقع دریافت چک در حضور کارمند بانک ذیل برگهای چک را امضاء می نماید. این امضاء باید با نمونه امضاء موجود در گذرنامه شخص مطابقت کامل داشته باشد. دارنده چک در هر زمانی که بخواهد از وجه چک های مذکور استفاده نماید ، باید مجددا در قسمت بالای چک امضاء دیگری کند.

۷ – چک تضمین شده : چکی است که از طرف بانک مجاز عهده همان بانک صادر می گردد. مبلغ مذکور در آن از طرف بانک صادر کننده تامین و تضمین شده و دارنده آن مالک آن شناخته می شود. (نوعی اسکناس یا بلیط بانک) به موجب لایحه قانونی مصوب ۱۹ مهرماه ۱۳۳۱، به بانک ملی ایران اجازه داده شد که به تقاضای مشتریان ، چک هائی به نام چک های تضمین شده که پرداخت وجه آنها از طرف بانک تعهد شده باشد در دسترس صاحبان حساب بگذارد.

با توجه به مفاد قانون ، چک تضمین شده باید به تقاضای مشتریان تنظیم گردد و لیکن عملا اینگونه چک ها با مبلغ های معین هزار ریالی و پنج هزار ریالی و ده هزار ریالی چاپ و به جای اسکناس وسیله پرداخت دیگری در دسترس مردم قرار گرفت و در روی چک تضمین شده قید شده بود که فقط در داخل کشور رواج دارد.

قابل ذکر است چک های فوق منسوخه بوده و اکنون به جای آنها چک های تضمین شده با نام و یا مبالغ ثابت (معین) صادر می گردد.
۸ – چک در گردش : رویه ای که برای صدور چک مسافرتی برای خارج از کشور ذکر شد، درمورد صدور چک در گردش در داخل کشور نیز جاری است. با این تفاوت که هر یک از بانکها بنا به ذوق و سلیقه خویش برای اینگونه چک ها اسم خاصی در نظر گرفته و تلاش نموده اند که با اسم و رنگی به شرح ذیل بر رواج آن بیفزایند.
چک کیش (بانک ملی و تجارت) – چک کارت بانک تجارت – چک قرمز و چک در گردش بانک صادرات – سپه چک بانک سپه – چک مسافرتی بانک ملت – چک پول بانک تجارت.

قانون صدور چک
مصوب ۱۳۵۵/۴/۱۶
با اصلاحات مصوب ۱۳۷۲/۸/۱۱
و اصلاحات مصوب ۱۳۸۲/۶/۲

ماده ۱ : انواع چک عبارت است از :
۱ – چک عادی : چکی است که اشخاص عهده بانک ها به حساب جاری خود صادر و دارنده آن تضمینی جز اعتبار صادرکننده آن ندارد.
۲ – چک تائید شده : چکی است که اشخاص عهده بانک ها به حساب جاری خود صادر و توسط بانک محال علیه پرداخت وجه آن تائید می شود.
۳ – چک تضمین شده : چکی است که توسط بانک به عهده همان بانک به درخواست مشتری صادر و پرداخت وجه آن توسط بانک تضمین می شود.
۴ – چک مسافرتی : چکی است که توسط بانک صادر و وجه آن در هر یک از شعب آن بانک یا توسط نمایندگان و کارگزاران آن پرداخت می گردد.

ماده ۲ : چک های صادر عهده بانک هایی که طبق قوانین ایران در داخل کشور دایر شده یا می شوند همچنین شعب آنها در خارج از کشور در حکم اسناد لازم الاجرا است. دارنده چک در صورت مراجعه با بانک و عدم دریافت تمام یا قسمتی از وجه آن به علت نبودن محل و یا به هر علت دیگری که منتهی به برگشت چک و عدم پرداخت گردد، می تواند طبق قوانین و آئین نامه های مربوط به اجرای اسناد رسمی وجه چک یا باقی مانده آن را از صادرکننده وصول نماید.

برای صدور اجرائیه دارنده چک باید عین چک و گواهی نامه مذکور در ماده ۴ و یا گواهی نامه مندرج در ماده ۵ را به اجرای ثبت اسناد محل تسلیم نماید.

اجراء ثبت در صورتی دستور اجرا صادر می کند که مطابقت امضای چک با نمونه امضای صادرکننده در بانک از طرف بانک گواهی شده باشد.

دارنده چک اعم از کسی است که چک در وجه او صادر گردیده یا به نام او پشت نویسی شده یا حامل چک (درمورد چک های در وجه حامل) یا قائم مقام قانونی آنان.

تبصره : دارنده چک می تواند محکومیت صادرکننده را نسبت به پرداخت کلیه خسارات و هزینه های وارد شده که مستقیما و به طور متعارف در جهت وصول طلب خود از ناحیه وی متحمل شده است ، اعم از آنکه قبل از صدور حکم یا پس از آن باشد ، از دادگاه تقاضا نماید. در صورتی که دارنده چک جبران خسارت و هزینه های مزبور را پس از صدور حکم درخواست کند ، باید درخواست خود را به همان دادگاه صادرکننده حکم تقدیم نماید.

ماده۳ : صادرکننده چک باید در تاریخ مندرج در آن معادل مبلغ مذکور در بانک محال علیه وجه نقد داشته باشد و نباید تمام یا قسمتی از وجهی را که به اعتبار آن چک صادر کرده به صورتی از بانک خارج نماید. یا دستور عدم پرداخت وجه چک را بدهد و نیز نباید چک را به صورتی تنظیم نماید که بانک به عللی از قبیل عدم مطابقت امضاء یا قلم خوردگی در متن چک یا اختلاف در مندرجات چک و امثال آن از پرداخت وجه چک خودداری نماید.

هر گاه در متن چک شرطی برای پرداخت ذکر شده باشد بانک به آن شرط ترتیب اثر نخواهد داد.

ماده ۳ مکرر : چک فقط در تاریخ مندرج در آن یا پس از تاریخ مذکور قابل وصول از بانک خواهد بود.

ماده ۴ : هرگاه وجه چک به علتی از علل مندرج در ماده ۳ پرداخت نگردد بانک مکلف است در برگ مخصوصی که مشخصات چک ، هویت و نشانی کامل صادرکننده در آن ذکر شده باشد علت یا علل عدم پرداخت را صریحا قید و آن را امضاء و مهر نموده و به دارنده چک تسلیم نماید.

در برگ مزبور باید مطابقت امضاء صادرکننده با نمونه امضاء موجود در بانک (در حدود عرف بانکداری) و یا عدم مطابقت آن از طرف بانک تصدیق شود.

بانک مکلف است به منظور اطلاع صادرکننده چک فورا نسخه دوم این برگ را به آخرین نشانی صاحب حساب که در بانک موجود است ارسال دارد.

در برگ مزبور باید نام و نام خانوادگی و نشانی کامل دارنده چک نیز قید گردد.

ماده ۵ : در صورتی که موجودی حساب صادرکننده چک نزد بانک کمتر از مبلغ چک باشد به تقاضای دارنده چک ، بانک مکلف است مبلغ موجود در حساب را به دارنده چک بپردازد و دارنده چک با قید مبلغ دریافت شده در پشت چک و تسلیم آن به بانک ، گواهی نامه مشتمل بر مشخصات چک و مبلغی که پرداخت شده از بانک دریافت می نماید.

چک مزبور نسبت به مبلغی که پرداخت نگردیده بی محل محسوب و گواهی نامه بانک در این مورد برای دارنده چک جانشین اصل چک خواهد بود.

درمورد این ماده نیز بانک مکلف است اعلامیه مذکور در ماده قبل را برای صاحب حساب ارسال نماید.

ماده ۶ : بانک ها مکلفند در روی هر برگ چک نام و نام خانوادگی صاحب حساب را قید نمایند.

ماده ۷ : هرکس مرتکب بزه صدور چک بلامحل گردد به این شرح محکوم خواهد شد :

الف : چنانچه مبلغ مندرج در متن چک کمتر از ده میلیون ریال باشد به حبس تا حداکثر شش ماه محکوم خواهد شد.
ب – چنانچه مبلغ مندرج در متن چک از ده میلیون ریال تا پنجاه میلیون ریال باشد از شش ماه تا یک سال حبس محکوم خواهد شد.
ج – چنانچه مبلغ مندرج در متن چک از پنجاه میلیون ریال بیشتر باشد به حبس از یک سال تا دو سال و ممنوعیت از داشتن دسته چک به مدت دو سال محکوم خواهد شد. در صورتی که صادرکننده چک اقدام به اصدار چک های بلامحل نموده باشد ، مجموع مبالغ مندرج در متون چک ها ملاک عمل خواهد بود.

تبصره : این مجازات ها شامل مواردی که ثابت شود چک های بلامحل بابت معاملات نا مشروع و یا بهره ربوی صادر شده ، نمی باشد.
ماده ۸ : چک های که در ایران عهده بانک های واقع در خارج کشور صادر شده و منتهی به گواهی عدم پرداخت شده باشند از لحاظ کیفری مشمول مقررات این قانون خواهند بود.
ماده ۹ : در صورتی که صادر کننده چک قبل از تاریخ شکایت کیفری وجه چک را نقدا به دارنده آن پرداخته یا با موافقت شاکی خصوصی ترتیبی برای پرداخت آن داده باشد ، یا موجبات پرداخت آن را در بانک محال علیه فراهم نماید قابل تعقیب کیفری نیست.
درمورد اخیر بانک مذکور مکلف است تا میزان وجه چک حساب صادرکننده را مسدود نماید و به محض مراجعه دارنده و تسلیم چک وجه آن را بپردازد.
ماده ۱۰ : هر کس با علم به بسته بودن حساب بانکی خود مبادرت به صدور چک نماید عمل وی در حکم صدور چک بی محل خواهد بود و به حداکثر مجازات مندرج در ماده ۷ محکوم خواهد شد و مجازات تعیین شده غیر قابل تعلیق است.
ماده ۱۱ : جرائم مذکور در این قانون بدون شکایت دارنده چک قابل تعقیب نیست و در صورتی که دارنده چک تا شش ماه از تاریخ صدور چک برای وصول آن به بانک مراجعه نکند یا ظرف شش ماه از تاریخ صدور گواهی عدم پرداخت شکایت نکند، دیگر حق شکایت کیفری نخواهد داشت.

منظور از دارنده چک در این ماده شخصی است که برای اولین بار چک را به بانک ارائه داده است. برای تشخیص این که چه کسی اولین بار برای وصول وجه چک به بانک مراجعه کرده است، بانک ها مکلفند به محض مراجعه دارنده چک هویت کامل و دقیق او را در پشت چک با ذکر تاریخ قید نمایند.

کسی که چک پس از برگشت از بانک به وی منتقل گردیده حق شکایت کیفری نخواهد داشت، مگر آنکه انتقال قهری باشد. در صورتی که دارنده چک بخواهد چک را به وسیله شخص دیگری به نمایندگی از طرف خود وصول کند و حق شکایت کیفری او در صورت بری محل بودن چک محفوظ باشد ، باید هویت و نشانی خود را با تصریح نمایندگی شخص مذکور در ظهر چک قید نماید. در این صورت بانک اعلامیه مذکور در ماده ۴ و ۵ را به نام صاحب چک صادر می کند و حق شکایت کیفری او محفوظ خواهد بود.

تبصره : هرگاه بعد از شکایت کیفری ، شاکی چک را به دیگری انتقال دهد یا حقوق خود را نسبت به چک به هر نحو به دیگری واگذار نماید تعقیب کیفری موقوف خواهد شد.

ماده ۱۲ : هرگاه قبل از صدور حکم قطعی ، شاکی که گذشت نماید و یا این که متهم وجه چک و خسارات تاخیر تادیه را نقدا به دارنده آن پرداخت کند ، یا موجبات پرداخت وجه چک و خسارات مذکور (از تاریخ ارائه چک به بانک) را فراهم کند ، یا در صندوق دادگستری یا اجراء ثبت تودیع نماید مرجع رسیدگی قرار موقوفی تعقیب صادر خواهد کرد.

صدور قرار موقوفی تعقیب در دادگاه کیفری مانع از آن نیست که آن دادگاه نسبت به سایر خسارات مورد مطالبه رسیدگی و حکم صادر کند. هرگاه پس از صدور حکم قطعی شاکی گذشت کند و یا این که محکوم علیه به ترتیب فوق موجبات پرداخت وجه چک و خسارات تادیه و سایر خسارات مندرج در حکم را فراهم نماید اجرای حکم موقوف می شود و محکوم علیه فقط ملزم به پرداخت مبلغی معادل یک سوم جزای نقدی مقرر در حکم خواهد بود که به دستور دادستان به نفع دولت وصول خواهد شد.

تبصره : میزان خسارت و نحوه احتساب آن بر مبنای قانون الحاق یک تبصره به ماده (۲) قانون اصلاح موادی از قانون صدور چک – مصوب ۱۳۶۳/۳/۱۰ مجمع تشخیص مصلحت نظام – خواهد بود.

ماده ۱۳ : درموارد زیر صادرکننده چک قابل تعقیب کیفری نیست :

الف – در صورتی که ثابت شود چک سفید امضاء داده شده باشد.

ب – هر گاه در متن چک ، وصول وجه آن منوط به تحقق شرطی شده باشد.

ج – چنانچه در متن چک قید شده باشد که چک بابت تضمین انجام معامله یا تعهدی است.

د – هر گاه بدون قید در متن چک ثابت شود که وصول وجه آن منوط به تحقق شرطی بوده یا چک بابت تضمین انجام معامله یا تعهدی است.

ه : در صورتی که ثابت گردد چک بدون تاریخ صادر شده و یا تاریخ واقعی صدور چک مقدم بر تاریخ مندرج در متن چک باشد.

ماده ۱۴ : صادرکننده چک یا ذینفع یا قائم مقام قانونی آنها با تصریح به این که چک مفقود یا سرقت یا جعل شده و یا از طریق کلاهبرداری یا خیانت در امانت یا جرائم دیگری تحصیل گردیده می تواند کتبا دستور عدم پرداخت وجه چک را به بانک بدهد. بانک پس از احراز هویت دستوردهنده از پرداخت وجه آن خودداری خواهد کرد و در صورت ارائه چک بانک گواهی عدم پرداخت را با ذکر علت اعلام شده صادر و تسلیم می نماید.

دارنده چک می تواند علیه کسی که دستور عدم پرداخت داده شکایت کند و هر گاه خلاف ادعایی که موجب عدم پرداخت شده ثابت گردد، دستور دهنده علاوه بر مجازات مقرر در ماده ۷ این قانون به پرداخت کلیه خسارات وارده به دارنده چک محکوم خواهد شد.

تبصره ۱ : ذینفع در مورد این ماده کسی است که چک به نام او صادر یا ظهرنویسی شده یا چک به او واگذار گردیده باشد. (یا چک در وجه حامل به او واگذار گردیده).

درموردی که دستور عدم پرداخت مطابق این ماده صادر می شود بانک مکلف است وجه چک را تا تعیین تکلیف آن در مرجع رسیدگی یا انصراف دستوردهنده در حساب مسدودی نگهداری نماید.

تبصره ۲ : دستور دهنده مکلف است پس از اعلام بانک شکایت خود را به مراجع قضایی تسلیم و حداکثر ظرف مدت یک هفته گواهی تقدیم شکایت خود را به بانک تسلیم نماید در غیر این صورت پس از انقضاء مدت مذکور بانک از محل موجودی به تقاضای دارنده چک وجه آن را پرداخت می کند.

تبصره ۳ : پرداخت چک های تضمین شده و مسافرتی را نمی توان متوقف نمود مگر آنکه بانک صادرکننده نسبت به آن ادعای جعل نماید. در این مورد نیز حق دارنده چک راجع به شکایت به مراجع قضایی طبق مفاد قسمت اخیر ماده (۱۴) محفوظ خواهد بود.

ماده ۱۵ : دارنده چک می تواند وجه چک و ضرر و زیان خود را در دادگاه کیفری مرجع رسیدگی مطالبه نماید.

ماده ۱۶ : رسیدگی به کلیه شکایات و دعاوی جزایی و حقوقی مربوط به چک در دادسرا و دادگاه تا خاتمه دادرسی و فوری و خارج از نوبت به عمل خواهد آمد.

ماده ۱۷ : وجود چک در دست صادرکننده دلیل پرداخت وجه آن و انصراف شاکی از شکایت است مگر این که خلاف این امر ثابت گردد.

ماده ۱۸ : مرجع رسیدگی کننده جرائم مربوط به چک بلا محل ، از متهمان در صورت توجه اتهام طبق ضوابط مقرر در ماده (۱۳۴) قانون آیین دادرسی دادگاه های عمومی و انقلاب (در امور کیفری) – مصوب ۱۳۷۸/۶/۲۸ کمیسیون امورقضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی – حسب مورد یکی از قرارهای تامین کفالت یا وثیقه (اعم از وجه نقد یا ضمانت نامه بانکی یا مال منقول و غیر منقول) اخذ می نماید.

در صورتی که یکی از متهمین معادل مبلغ چک وجه الضمان یا ضمانت نامه بانکی داده باشد از بقیه متهمین تامین متناسب اخذ خواهد شد.

در موارد مذکور در ماده ۱۴ نیز حسب مورد در صورتی که وجه چک در بانک تامین نشده باشد تا زمانی که دلایل و قرائن موجهی بر صحت ادعای صادرکننده چک یا ذینفع به دست نیامده مرجع رسیدگی تامین فوق را اخذ خواهد کرد.

همچنین در صورتی که متهم برای پرداخت وجه چک درخواست مهلت نماید مرجع رسیدگی در صورت اقتضاء می تواند با اخذ تامین مناسب دیگر تا یک ماه به او مهلت دهد.

در این صورت اگرمتهم ظرف مهلت مقرر وجه چک را نپردازد تامین مزبور به وجه الضمان تبدیل خواهد شد.

تبصره : در صورتی که وجه الضمان یا ضمانت نامه مذکور در این ماده تودیع شده باشد تامین خواسته از اموال متهم جایز نیست. در این صورت ضرر و زیان مدعی خصوصی از محل وجه الضمان یا ضمانت نامه باید پرداخت گردد.

ماده ۱۹ : در صورتی که چک به وکالت یا نمایندگی از طرف صاحب حساب اعم از شخص حقیقی یا حقوقی صادر شده باشد ، صادرکننده چک و صاحب حساب متضامنا مسئول پرداخت وجه چک بوده و اجرائیه و حکم ضرر و زیان بر اساس تضامن علیه هردو صادر می شود. به علاوه امضاء کننده چک طبق مقررات این قانون مسئولیت کیفری خواهد داشت، مگر این که ثابت نماید که عدم پرداخت مستند به عمل صاحب حساب یا وکیل یا نماینده بعدی او است ، که در این صورت کسی که موجب عدم پرداخت شده از نظر کیفری مسئول خواهد بود.

ماده ۲۰ : مسئولیت مدنی پشت نویسان چک طبق قوانین و مقررات مربوط کماکان به قوت خود باقی است.

ماده ۲۱ : بانک ها مکلفند کلیه حساب های جاری اشخاصی را که بیش از یک بار چک بی محل صادرکرده و تعقیب آنها منتهی به صدور کیفر خواست شده باشد بسته و تا سه سال به نام آنها حساب جاری دیگری باز ننمایند.

مسئولین شعب هر بانکی که به تکلیف فوق عمل نکنند، حسب مورد با توجه به شرایط و امکانات و دفعات و مراتب جرم به یکی از مجازات های مقرر در ماده ۹ قانون رسیدگی به تخلفات اداری محکوم خواهند شد.

تبصره ۱ : بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است سوابق مربوط به اشخاصی را که مبادرت به صدور چک بلامحل نموده اند به صورت مرتب و منظم ضبط و نگهداری نماید و فهرست اسامی این اشخاص را در اجرای مقررات این قانون در اختیار کلیه بانک های کشور قرار دهد.

تبصره ۲ : ضوابط و مقررات مربوط به محرومیت اشخاص از افتتاح حساب جاری و نحوه پاسخ به استعلام بانک ها به موجب آئین نامه ای خواهد بود که ظرف مدت سه ماه توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تنظیم و به تصویب هیات دولت می رسد.

ماده ۲۲ : در صورتی که به متهم دسترسی حاصل نشود ، آخرین نشانی متهم در بانک محال علیه اقامتگاه قانونی او محسوب است و هرگونه ابلاغی به نشانی مزبور به عمل می آید.

هرگاه متهم حسب مورد به نشانی بانکی یا نشانی تعیین شده شناخته نشود یا چنین محلی وجود نداشته باشد گواهی مامور به منزله ابلاغ اوراق تلقی می شود و رسیدگی بدون لزوم احضار متهم وسیله مطبوعات ادامه خواهد یافت.

ماده ۲۳ : قانون چک مصوب خرداد ۱۳۴۴ نسخ می شود.

ماده ۸ قانون اصلاح موادی از قانون صدور چک مصوب ۱۳۸۲/۶/۲

ماده ۸ : کلیه قانونی و مقررات مغایر از تاریخ تصویب این قانون لغو می گردد.

اتاق پایاپای اسناد بانکی
(معاملات کلرینگ)

در ایران پس از تصویب قانون بانکی و پولی کشور (خردادماه ۱۳۳۹) و تاسیس بانک مرکزی از تاریخ بهمن ماه ۱۳۴۰ اداره پایاپای اسنادبانکی مستقیما طبق اساسنامه و باتشکیل هیئت مدیره و هیئت عامل تاسیس گردید.

روش کاراطاق پایاپای

روش کار اطاق این است که هر بانکی کلیه چک های عهده بانکهای دیگر را پشت نویسی و فهرستی از چک ها یا حواله های عهده هر بانک را جداگانه تهیه نموده و نمایندگان آن بانک با صورتها و چک های پیوست شده در ساعت معینی در اطاق پایاپای حضور بهم رسانند. سپس هر نماینده ای چک های عهده هر بانک را به نماینده همان بانک تسلیم و چک های آن نماینده را که عهده بانکی است که او نمایندگی آنرا دارد، دریافت می دارد.

به این ترتیب مبادله چک ها صورت گرفته است . ضمناً نمایندگان بانکها با استفاده از نمونه موجود که نام کلیه بانکهای عضو اطاق پایاپای اسناد بانکی در آن نوشته شده ، ستونهای دریافتی و پرداختی را تکمیل و خلاصه ای از مجموع اسناد تحویلی و دریافتی بانکها تنظیم می گردد. سپس نمایندگان با اسناد دریافتی به بانک خود برگشته و چک ها را به متصدیان مربوطه برای ثبت در حسابها می دهند و اگر احیاناً تعدادی از چک ها به علل مختلف برگشت شود آن را هم طی صورتی تنظیم و برای جلسه دوم حضور در اطاق پایاپای آماده می نمایند و در آن جلسه علاوه بر اسناد جدید ، چک های برگشتی را نیز مجدداً مبادله می کنند .

متصدی اطاق پایاپای خلاصه ای از اسناد تحویلی و دریافتی هر بانک منهای اسناد برگشتی تهیه و پس از اطمینان از عملیات ، سندی حاوی طلب یا بدهی هر بانک « خلاصه دریافت و پرداخت » صادر و در حسابی که هر یک از بانکهای عضو در نزد اطاق پایاپای دارند منظور می نمایند .

سپرده پس انداز قرض الحسنه

حساب قرض الحسنه: یکی از منابعی که جذب آن برای بانک اهمیت بسیاری دارد سپرده قرض الحسنه پس انداز است .

شرایط افتتاح سپرده قرض الحسنه پس انداز عادی

۱ – اشخاصی که دارای سن قانونی هستند می توانند به نام خود یا به نام آنهائیکه نسبت به آنها سمت ولی ، وصی و یا قیومیت دارند افتتاح حساب نمایند ، حق برداشت با صاحب حساب یا نماینده قانونی اوست .
۲ – برای افتتاح این حساب از طرف متقاضی یا ولی یا قیم قانونی بایستی شخصا با در دست داشتن شناسنامه عکس دار مراجعه نمایند . اشخاص بیسواد می توانند با ارائه شناسنامه عکس دار و دو قطعه عکس حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز افتتاح نمایند. مهر و اثر انگشت سبابه دست راست آنها به جای امضاء استفاده می گردد .
۳ – حق برداشت از این حساب با دارنده آن یا قائم مقام قانونی او می باشد. درصورتیکه دارنده حساب صغیر باشد پس از رسیدن به سن ۱۸ سال تمام حق برداشت منحصرا با خودش خواهد بود .
۴ – مادران می توانند به نام فرزندان صغیر خود حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز عادی با حق برداشت افتتاح نمایند .
۵ – کلیه اطفال پس از رسیدن به سن ۱۲ سالگی می توانند در بانک حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز افتتاح نمایند و پس از رسیدن به سن ۱۵ سالگی خود برداشت نمایند .
۶ – هر یک از پدر یا جد پدری نسبت به اولاد خود ولایت دارند . جد پدری با وجود اینکه پدر طفل صغیر در قید حیات باشد می تواند حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز به نام طفل صغیر افتتاح نماید. اگرجد پدری در زمان افتتاح حساب قید نماید که شخصا حق برداشت دارد ، حق برداشت با جد پدری خواهد بود در غیر اینصورت با ولایتی که قانون گذار برای پدر قائل شده هر یک از ایشان می توانند تا رسیدن طفل به سن ۱۸ سال از این حساب برداشت نمایند .

سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت

شرایط افتتاح سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت برای اشخاص حقیقی

۱ – داشتن حداقل سن ۱۸ سال .
۲ – ارائه دو قطعه عکس اعم از افراد بیسواد یا باسواد (باستثنای افرادی که مورد شناسایی شعبه می باشند).
۳ – ارائه شناسنامه عکس دار و یک برگ فتوکپی شناسنامه جهت درج در پرونده .
۴ – تکمیل کارت نمونه امضاء و کنترل آن با مندرجات شناسنامه متقاضی .
۵ – الصاق تمبر ۵۰ ریالی در ظهر کارت که به عنوان قرارداد افتتاح سپرده تلقی می گردد .
۶ – پرداخت حداقل ۲۰/۰۰۰ ریال جهت افتتاح حساب به بانک (با توجه به بخشنامه اخیر حداقل مبلغی که مشمول سود می گردد مبلغ ۵۰/۰۰۰ ریال می باشد).

شرایط افتتاح حساب سپرده کوتاه مدت برای اشخاص حقوقی

۱ – رعایت کامل شرایط افتتاح حساب برای اشخاص حقیقی.
۲ – اخذ یک نسخه از رونوشت یا کپی گواهی شده اساسنامه ، شرکت نامه ، اولین آگهی ثبت شرکتها و آخرین آگهی روزنامه رسمی که حاکی از مشخصات فردی اعضاء هیئت مدیره و هیئت عامل باشد.
۳ – مشخصات دارندگان حق امضاء شرکت و تصریح اینکه چه کسانی حق برداشت دارند ، مدت و حدود اختیارات هیئت مدیره و مدیرعامل.
۴ – مدیران شرکت کتبا تعهد نمایند که آخرین تغییرات و مدارک شرکت را در اختیار بانک قرارداده اند و هرگونه تغییر در اساسنامه و یا شرکت نامه یا تصمیمات هیئت مدیره را در رابطه با سمت و حدود اختیارات و مدت ماموریت را به بانک اعلام نمایند.
۵ – در اساسنامه حق افتتاح سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت قید شده باشد.

شرایط افتتاح حساب سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت مشترک

۱ – رعایت کامل شرایط افتتاح برای اشخاص حقیقی.
۲ – نحوه برداشت از حساب سپرده کوتاه مدت باید مشخص شود (منفردا یا متفقا)
۳ – نحوه بستن حساب توسط افتتاح کنندگان باید مشخص گردد.
۴ – تعیین اینکه در صورت فوت ، مسدودی توسط مراجع قضائی ، حجر و... مانده موجود در حساب به چه نسبتی بین صاحبان آن تقسیم گردد.

افتتاح حساب سپرده سرمایه گذاری بلند مدت

شرایط افتتاح حساب سپرده بلند مدت برای اشخاص حقیقی :

۱ – متقاضی دارای سن قانونی باشد.
۲ – ملاحظه شناسنامه عکس دار متقاضی.
۳ – تکمیل و امضاء برگ تقاضای افتتاح حساب سپرده بلند مدت توسط مشتری در حضور کارمند مربوطه با مشخصات کامل شناسنامه ای.
۴ – ابطال مبلغ ۵۰ ریال تمبر مالیاتی در ظهر برگ تقاضای افتتاح حساب به هزینه مشتری.
۵ – دریافت حداقل ۱۰۰/۰۰۰ ریال جهت افتتاح حساب مزبور.
۶ – قبول شرایط و امضاء آن توسط مشتری.

شرایط افتتاح حساب سپرده بلند مدت برای اشخاص حقوقی

۱ – رعایت شرایط کامل افتتاح سپرده برای اشخاص حقیقی.
۲ – اخذ یک نسخه رونوشت با کپی گواهی شده از اساسنامه (در صورتیکه مشتری در شعبه حساب جاری داشته باشد نیاز نمی باشد به لحاظ اینکه در پرونده حساب جاری مدارک موجود است).

www.iSlamdam.ir

۳ – اخذ کپی شرکت نامه در صورتیکه شرکت سهامی نباشند.
۴ – اخذ کپی آگهی تاسیس ، آخرین روزنامه رسمی منتشر شده کشور که مبین اطلاعات و مشخصات شناسنامه ای کامل مدیران و هیئت عامل شرکت باشد و اینکه چه کسانی حق برداشت دارند و مدت ماموریت آنان چه مدت است.
۵ – در اساسنامه حق افتتاح سپرده بلند مدت و یا کلاً سپرده گذاری در بانکها پیش بینی شده باشد مدیران و افتتاح کنندگان کتبا تعهد نمایند که آخرین مدارک مربوط به شرکت را در اختیار بانک قرار داده و تعهد نمایند که هرگونه تغییری را بلافاصله به بانک اطلاع خواهند داد.

افتتاح سپرده بلند مدت برای اشخاص حقیقی و حقوقی

افتتاح حساب سپرده سرمایه گذاری بلند مدت برای اشخاص حقیقی و حقوقی که در ایران مقیم و به ثبت رسیده باشد با رعایت شرایط کامل افتتاح این نوع حساب بلامانع است. برای افاغنه با کارت آبی رنگ و رانده شدگان عراقی با کارت سبز رنگ می توان سپرده سرمایه گذاری بلند مدت افتتاح نمود.

حساب سپرده سرمایه گذاری بلند مدت مشترک

شرایط :
۱ – رعایت کامل شرایط افتتاح حساب درمورد اشخاص حقیقی.
۲ – نحوه ابطال حساب مشخص گردد « منفرداً » خواهد بود یا « متفقاً »
۳ – تعیین اینکه در صورت مسدود شدن حساب توسط مراجع قضائی ، فوت ، حجر هر یک از صاحبان حساب مبلغ سپرده و احیانا سود متعلقه به چه نسبت بین صاحبان سپرده تقسیم گردد.
۴ – مطالعه و قبول شرایط واعطای وکالت به بانک در بکارگیری سپرده.

روش کار درشعبه : مشتری باید در حضور مسئول مربوطه فرم افتتاح را تکمیل و امضاء نماید و به همراه شناسنامه جهت کنترل به مسئول مربوطه مسترد نماید. کارمند مربوطه پس از کنترل یک شماره حساب سپرده بلند مدت به نام متقاضی تخصیص می دهد. ۵۰ ریال تمبر مالیاتی در ظهر فرم به هزینه مشتری الصاق و باطل می نماید سپس وجه سپرده به تحویلدار پرداخت می گردد. کارمند مربوطه پس از اطمینان از واریز وجه سپرده گواهینامه تودیع سپرده را در دو نسخه صادر می نماید. هر دو نسخه همراه فرم افتتاح حساب به امضاء مجاز شعبه رسیده، نسخه اول پس از پرفراژ در مقابل رسید به مشتری تحویل می گردد و نسخه دوم با درج آدرس صاحب سپرده در ذیل آن در شعبه نگهداری می شود سپس نسبت به صدور آن اقدام می نماید.

تخصیص منابع

اعطای تسهیلات بخش مهمی از عملیات هر بانک را تشکیل می دهد و این قسمت از لحاظ اقتصادی حائز اهمیت زیادی می باشد و تحت عناوین: قرض الحسنه، مضاربه، مشارکت مدنی، مشارکت حقوقی، سرمایه گذاری مستقیم، مزارعه، مساقات، فروش اقساطی، اجاره به شرط تملیک، سلف یا سلم، خرید دین و جعاله.

گروه بندی تسهیلات اعطائی در نظام بانکداری اسلامی

گروه قرض الحسنه	گروه مشارکت	گروه مبادلات	گروه تعهدات
قرض الحسنه	مضاربه مشارکت مدنی مشارکت حقوقی سرمایه گذاری مستقیم مزارعه مساقات	فروش اقساطی اجاره‌به‌شرط تملیک سلف یا سلم خرید دین	جعاله ضمانت نامه صادره گشایش اعتباری اسنادی

تقسیم بندی تسهیلات از نظر مدت

۱ – کوتاه مدت : حداکثر مدت بازپرداخت ۱ سال
۲ – میان مدت : حداکثر مدت بازپرداخت ۳ سال
۳ – بلند مدت : حداکثر مدت بازپرداخت ۳ سال به بالا

شرایط اساسی صحت معامله

۱ – قصد و رضای طرفین
۲ – اهلیت طرفین
۳ – معین بودن موضوع معامله
۴ – مشروعیت جهت معامله

ضوابط و معیارهای اساسی اعطای تسهیلات

۱ – قابلیت اعتماد و اطمینان بودن مشتری
۲ – ظرفیت و کشش مالی مشتری
۳ – اخذ وثیقه و تامین کافی
۴ – قابلیت و صلاحیت فنی

فصل اول : قرض الحسنه

تعریف : قرض الحسنه عقدی است که به موجب آن یکی از طرفین (قرض دهنده) مقدار معینی از مال خود به طرف دیگر (قرض گیرنده) می دهد، مشروط براینکه در موعد مقرر نسبت به پرداخت آن اقدام نماید.
۱ – منابع قرض الحسنه از سپرده قرض الحسنه مردمی تامین می گردد.
۲ – قرض الحسنه در موارد ذیل بر حسب نیاز متقاضی و ارائه مدارک پرداخت می گردد :
هزینه ازدواج – تهیه جهیزیه – درمان بیماری – تعمیر مسکن – کمک هزینه تحصیلی.

ضوابط اعطای تسهیلات قرض الحسنه

۱ - حصول اطمینان از نیاز متقاضی و مصرف آن در موارد فوق الذکر.

۲ – حداکثر مدت بازپرداخت ۲ سال.

۳ – کارمزد قرض الحسنه ۴ درصد بر مبنای مانده اول هر سال و دریافت آن با اولین قسط هر سال.

نحوه محاسبه کارمزد :

الف – براساس محاسبه سیستم

ب – براساس محاسبه به صورت دستی :

$$\text{کارمزد سال اول} = \frac{\text{تعداد ماههای همان سال} \times ۴ \times \text{مانده مبلغ قرض الحسنه}}{۱۲ \times ۱۰۰} = \text{کارمزد}$$

و سالهای بعد هم به همین ترتیب.

صدور اسناد و عملیات حسابداری :

ثبت قرارداد:

بدهکار : قراردادها ، ۱ ریال

بستانکار : طرف حسابهای انتظامی ، ۱ ریال

ثبت وثیقه :

بدهکار : وثایق قرض الحسنه ، به اندازه مبلغ اسمی

بستانکار : طرف حساب انتظامی ، به مبلغ اسمی

پرداخت تسهیلات :

بدهکار : قرض الحسنه

بستانکار : حساب مشتری

در زمان دریافت قسط :

بدهکار : صندوق یا حساب مشتری به اندازه قسط و درصورت داشتن کارمزد به اندازه قسط و کارمزد

بستانکار : حساب قرض الحسنه

بستانکار : کارمزد دریافتی برای همان سال

در پایان قرارداد اسناد انتظامی برگشت داده می شود.

فصل دوم : مضاربه

تعریف : مضاربه عقدی است که به موجب آن یکی از طرفین (بانک) تامین کننده سرمایه و طرف دیگر با آن تجارت نماید و طبق قرارداد در سود حاصله شریک باشند.

کاربرد مضاربه درامور تجاری بازرگانی داخلی و صادرات و واردات می باشد.

نحوه تقسیم سود و اختیارات عامل در امور تجاری کلا در قراردادها ذکر شده است و هر دو طرف موظف به رعایت ضوابط مندرج در آن می باشند.

حداکثر مدت زمان مضاربه نباید از یکسال تجاوز نماید.

در مضاربه از عامل به منظور حسن اجرای تعهدات خود تامین کافی (وثیقه) اخذ خواهد شد.

در مضاربه بانک علاوه بر تامین سرمایه مبلغ یکهزار ریال به عنوان حق صلح هزینه احتمالی به عامل پرداخت می نماید.

به موجب ماده ۱۵ قانون عملیات بانکی بدون ربا کلیه قرارداد های منعقد در عقود در حکم اسناد لازم الاجرا بوده و تابع آئین نامه اسناد رسمی می باشد بنابراین بانک می بایستی نهایت دقت در تنظیم قراردادها بنماید و از ایجاد هر نوع قلم خوردگی جلوگیری نماید.

عملیات حسابداری مضاربه

۱ – ثبت قرارداد ها :

بدهکار : قراردادها ، ۱ ریال

بستانکار : طرف حساب انتظامی ، ۱ ریال

۲ – ثبت وثیقه :

بدهکار : وثایق مضاربه به اندازه مبلغ اسمی

بستانکار : طرف حساب انتظامی به اندازه مبلغ اسمی

۳ – پرداخت حق صلح :

بدهکار : هزینه های متفرقه (عقد صلح مضاربه)، ۱۰۰۰ ریال

بستانکار : حساب مشتری، ۱۰۰۰ ریال

۴ – پرداخت سرمایه :
بدهکار : مضاربه به اندازه مبلغ مضاربه
بستانکار : حساب مشتری

۵ – فروش کالا :
بدهکار : حساب مشتری یا صندوق بابت فروش
بستانکار : وجوه دریافتی مضاربه

۶ – تسویه حساب :
بدهکار : وجوه دریافتی مضاربه
بستانکار : حساب مضاربه
بستانکار: سود مضاربه سهم بانک
بستانکار : سود مضاربه سهم مشتری

فصل سوم : مشارکت مدنی

تعریف : شرکت عبارت است از اجتماع حقوق مالکین متعدد در شیئی واحد به صورت مشاع.
مشارکت مدنی : درآمیختن سرمایه نقدی و جنس افراد به منظور انتفاع در مشارکت مدنی بانک جهت امور بازرگانی ، ساختمانی ، صادرات ، واردات و... با مشتریان مشارکت می نمایند و سود حاصله طبق قرارداد و بر اساس سهم تقسیم می نمایند.
– سرمایه مشارکت برعکس مضاربه که کلا بانک تامین می نمود توسط بانک و شریک تامین می شود.

– مشارکت مدنی به منظور سوددهی انجام می شود.
– در مشارکت مدنی زمان و نحوه تسویه می بایستی مشخص شود.
– هزینه های مشارکت مدنی طبق قرارداد قابل پرداخت می باشد.
– در مشارکت مدنی پس از انعقاد قرارداد طرفین می بایستی سهم سرمایه خود را مشخص و در حساب مشترک واریز نمایند.

عملیات حسابداری مشارکت مدنی

۱ – ثبت قرارداد :
بدهکار : قرارداد مشارکت مدنی، ۱ ریال
بستانکار : طرف حسابهای انتظامی، ۱ ریال

۲ – ثبت وثیقه :
بدهکار : وثایق به مبلغ وثیقه
بستانکار : طرف حسابهای انتظامی

۳ – واریز سرمایه مشارکت سهم شریک و بانک :
بدهکار : حساب جاری شریک به اندازه سهم شریک
بستانکار : حساب مشترک مشارکت مدنی

۴ – بدهکار : حساب تسهیلات اعطایی مشارکت به اندازه سهم بانک
بستانکار : حساب مشترک مشارکت مدنی

۵ – پرداخت سرمایه به شریک :
بدهکار : حساب مشترک مشارکت مدنی
بستانکار : حساب شریک

۶ – برگشت سرمایه :
بدهکار : حساب جاری شریک یا صندوق
بستانکار: حساب مشترک مشارکت مدنی (اصل و سود موضوع مشارکت)

۷ – تسویه حساب :
بدهکار : حساب مشترک مشارکت مدنی
بستانکار : حساب مشارکت مدنی سهم مالک سرمایه
بستانکار : حساب شریک سهم شریک به اضافه سود
بستانکار : سود مشارکت سهم بانک

۸ – پس از تسویه حساب اسناد انتظامی برگشت داده می شود.

فصل چهارم : مشارکت حقوقی

تعریف : مشارکت حقوقی عبارتست از تامین قسمتی از سرمایه شرکتهای در شرف تاسیس و یا خرید قسمتی از سهام شرکتهای موجود در شرکتهای جدید، حداکثر سهم بانک نباید از ۴۹درصد تجاوز نماید و در شرکت های موجود حداکثر سهم بانک بین ۲۰درصد الی ۳۰درصد می باشد.

با توجه به اینکه در اینگونه سرمایه گذاری ها بانک می بایستی از جمیع جهات طرح های مورد مشارکت را مورد بررسی قرار دهد و از برگشت سرمایه و سود دهی اطمینان کامل حاصل نماید.

فصل پنجم : سرمایه گذاری مستقیم

تعریف : سرمایه گذاری مستقیم عبارت است از تامین تمام سرمایه های لازم جهت طرحهای تولیدی و عمرانی توسط یک یا چند بانک، که در این مورد هم مانند سرمایه گذاری مستقیم مستلزم بررسی کامل طرح و اطمینان از بازگشت سرمایه و سود مناسب می باشد که معمولا در شهرستانها این عقد کمتر مورد استفاده قرار گرفته است.

سرمایه گذاری مستقیم عبارتست از تشکیل شرکت های تولیدی و عمرانی توسط بانکها که فعالیت های آن خارج از بانک و به صورت جداگانه می باشد.

فصل ششم : فروش اقساطی

خرید و فروش که بیع نامیده می شود یکی دیگر از عقود اسلامی می باشد.

در معاملات بیع ۳ حالت مشهود است :
۱ – بیع نقد : که به صورت نقدی انجام شود.
۲ – بیع نسیه : که خریدار کالا را تحویل می گیرد وجه آنرا به صورت مدت دار به تدریج و یا یکی پرداخت می نماید.
۳ – سلف یا سلم : که در این حالت خریدار ابتدا وجه کالا را پرداخت می نمایند و کالا را در مدت معین تحویل می گیرد.

تعریف فروش اقساطی : فروش اقساطی عقدی است که به موجب آن بانکها نسبت به تامین ماشین آلات ، مواداولیه ، تاسیسات ، ابزار کار ، لوازم یدکی، مواد اولیه شرکتهای تولیدی ، خدماتی و کشاورزی اقدام و وجوه آنرا با سود مناسب با اقساط و یا به صورت یکی از خریدار دریافت می نمایند که آنرا بیع نسیه می نمایند.

در معاملات فروش اقساطی مدت بازپرداخت اقساط بستگی به طول عمر مفید اموال خریداری شده دارد و حداقل مدت یکسال و حداکثر آن نباید از طول عمر مفید کالای خریداری شده تجاوز نماید.

باز پرداخت مواداولیه ، لوازم یدکی ، ابزار کار ، نباید از یک دوره تولید حداکثر یکسال تجاوز نماید.

بازپرداخت وجه ماشین آلات ، تاسیسات و ساختمانها بستگی به طول عمر مفید اموال خریداری شده دارد و براساس دستورالعمل مدت آن تعیین می شود.

در معاملات فروش اقساطی قیمت تمام شده و قیمت فروش می بایستی مشخص شود ، که در این صورت :

هزینه های مربوطه + قیمت خرید = قیمت تمام شده
سود متعلقه + قیمت تمام شده = قیمت فروش

در معاملات فروش اقساطی ماشین آلات ، تاسیسات و معمولا بین ۱۰درصد الی ۲۰درصد به عنوان پیش پرداخت از مشتری اخذ می شود که در زمان محاسبه سود و پرداخت اقساط مبلغ پیش پرداخت از بدهی مشتری کسر می گردد.

عملیات حسابدای فروش اقساطی

۱ – ثبت قرارداد :
بدهکار : قرارداد فروش اقساطی ، ۱ ریال
بستانکار : طرف حسابهای انتظامی ، ۱ ریال
۲ – اخذ پیش پرداخت :
بدهکار : مشتری
بستانکار : حساب پیش پرداخت
۳ – اخذ وثیقه :
بدهکار : وثایق فروش اقساطی به اندازه وثیقه
بستانکار : طرف حسابهای انتظامی

۴ – خرید اموال :
بدهکار: خرید اموال به اندازه مبلغ
بستانکار : حساب فروشنده

۵ – واگذاری کالای خریداری شده به مشتری :
بدهکار : فروش اقساطی به اندازه اصل و سود
بستانکار : خرید کالا
بستانکار : سود سال های آتی
۶ – برگشت پیش پرداخت :
بدهکار :پیش پرداخت به اندازه مبلغ پیش پرداخت
بستانکار حساب فروش اقساطی به اندازه مبلغ پیش پرداخت

۷ – وصول قسط :
بدهکار : حساب مشتری یا صندوق
بستانکار : حساب فروش اقساطی

۸ – همزمان با وصول هر قسط یا در پایان هر سال سند تعدیل سود صادر می شود:
بدهکار : سود سالهای آتی
بستانکار سود سال جاری

در پایان قرارداد و پس از تسویه کامل ، حساب اسناد انتظامی برگشت می شود.
در صورت عدم وصول اقساط طبق مقررات وصول مطالبات سررسید گذشته اقدام خواهد شد.

فصل هفتم : اجاره به شرط تملیک

تعریف : اجاره به شرط تملیک عقد اجاره ای است که در آن این شرط قید شده باشد که مستاجر در پایان مدت اجاره در صورت پرداخت کل مال الاجاره مالک مستاجره گردد در اجاره به شرط تملیک ۳ عقد حاکم است :

۱ – خرید

۲ – اجاره

۳ – واگذاری یا فروش

که در این صورت مراحل ۱ و ۳ عقد بیع و مرحله ۲ عقد اجاره می باشد.

اجاره به شرط تملیک جزء عقود بلند مدت است و مدت بازپرداخت آن بستگی به طول عمر مفید اموال خریداری شده و شرایط بانک دارد.

در اجاره به شرط تملیک مستاجر حق هیچگونه دخل و تصرفی و تغییرات غیر از آنچه در قرارداد ذکر شده است، ندارد مگر با اجازه بانک.

دراجاره به شرط تملیک مستاجر مبلغی به عنوان پیش پرداخت در بدو قرارداد به بانک می پردازد.

در اجاره به شرط تملیک می بایستی عین مستاجره با هزینه مستاجر به نفع موجر بیمه می گردد.

در اجاره به شرط تملیک اجاره های پرداختی به عنوان اقساط مستاجر محسوب می گردد و تا پرداخت آخرین قسط مستاجره به نام بانک باقی خواهد ماند.

عملیات حسابداری :

۱ – ثبت قرارداد

۲ – ثبت وثیقه

۳ – اخذ پیش پرداخت

۴ – خرید اموال

۵ – واگذاری اموال
۶ – برگشت پیش پرداخت
۷ – وصول قسط
۸ – تعدیل سود
۹ – در پایان قرارداد اسناد انتظامی برگشت شده و عین مستاجره به نام مستاجر می گردد.

فصل هشتم : معاملات سلف

تعریف : سلف یا سلم عبارت است از پیش خرید نقدی محصولات تولیدی به قیمت معین.

در عقد سلف خریدار ابتدا وجه را پرداخت می نماید و پس از مدت معین کالا تحویل می گردد و جزء عقود بیع محسوب می گردد. در معاملات سلف بانکها مجازند محصولات تولیدی را به قیمتی کمتر از قیمت نقدی روز خریداری نمایند.

فروشنده می بایستی خود تولید کننده باشد و وسایل و امکانات تولید داشته باشد.

در هنگام خرید سلف بانکها باید مقررات مربوط به کالاهایی که مجاز به خرید آنها می باشند رعایت نمایند.

در هنگام انعقاد قرارداد، مشتری از طریق بانک وکیل می گردد که در سررسید کالا را به فروش برساند تا اینکه کالا تحویل خریدار (بانک) بدهد، بستگی به قرارداد دارد.

تاریخ تحویل – مقدار و وزن کالا – محل تحویل – نحوه تحویل می بایستی به صورت کامل در قرارداد ذکر شود.

در معاملات سلف سرمایه در گردش کارگاههای تولیدی تامین می گردد. سلف جزء عقود کوتاه مدت است حداکثر مدت آن یک دوره تولید و بیش از یکسال نمی باشد.

عملیات حسابداری :

۱ - ثبت قرارداد :
بدهکار : قراداد ، ۱ ریال
بستانکار : طرف حساب انتظامی، ۱ ریال

۲ – ثبت وثیقه :
بدهکار : وثایق به اندازه مبلغ
بستانکار : طرف حسابهای انتظامی

۳ – پرداخت بهای کالا :
بدهکار : تسهیلات سلف
بستانکار : حساب مشتری

۴ – تحویل کالا از مشتری :
بدهکار : حساب کالا
بستانکار : تسهیلات سلف

۵ – فروش کالا :
بدهکار : مشتری
بستانکار : کالای معاملات سلف
بستانکار : سود سلف

فصل نهم : جعاله

تعریف : انجام کار معین در مقابل مزد معین (ثمره جعاله باید مشخص باشد) در جعاله سه طرف وجود دارد.
۱ – بانک جاعل (کارفرما)
۲ – طرف بانک عامل
۳ – مزد پرداختی جعل

www.istekhdam.ir

بانکها می توانند در امور تولیدی، بازرگانی و خدماتی مبادرت به جعاله نمایند.
جعاله جزء عقود کوتاه مدت محسوب می گردد.
بعضی از عملیات روزمره بانک در حکم جعاله می باشد مانند : حواله های صادره ، صدور چک های بانکی و سایر کارهای خدماتی که در بانک در قبال آنها مزدی دریافت می نماید.
در عقد جعاله بانک می تواند هم به عنوان عامل و یا به عنوان جاعل عمل نماید که در این صورت چنانچه عامل باشد با انعقاد قرارداد ثانوی کار را به دیگری واگذار می نماید که دراین صورت دو نوع قرارداد حاکم است: قرارداد اولیه وقرارداد ثانویه.

عملیات حسابداری جعاله :

۱ – ثبت قرارداد :
بدهکار قرارداد ها ، ۱ریال
بستانکار : طرف حساب انتظامی ، ۱ ریال

۲ – ثبت وثیقه :
بدهکار : حساب وثایق به اندازه وثیقه
بستانکار : طرف حسابهای انتظامی

۳ – پرداخت تسهیلات جعاله :
بدهکار : تسهیلات جعاله
بستانکار : حساب مشتری

۴ – وصول اقساط :
بدهکار : مشتری یا صندوق
بستانکار : حساب جعاله

۵ – تعدیل سود :
بدهکار : سود سالهای آینده
بستانکار : سود سال جاری

۶ – در پایان قرارداد اسناد انتظامی برگشت می شود.

فصل دهم : خرید دین

بدهی شخصی به شخص دیگر را دین می نامند.
بانکها می توانند اسناد و اوراق تجاری که حاکی از معاملات تجاری می باشد قیمت کمتر از مبلغ مندرج در اوراق خریداری نمایند.
خرید دین جزء تسهیلات کوتاه مدت می باشد و حداکثر مدت آن نباید از یک سال تجاوز نماید. خرید دین نیازواحدهای تولیدی ، خدماتی و بازرگانی را تامین می نماید.

بانکها می بایستی قبل از خرید اوراق تجاری از حقیقی بودن دین و همچنین معتبر بودن متعهد اطمینان حاصل نمایند.
نحوه محاسبه سود اوراق تجاری :

$$\text{سود اسناد مورد معامله} = \frac{\text{مبلغ اسمی سند} \times \text{نرخ} \times \text{مدت}}{\text{۱۰۰} \times \text{واحد زمان}}$$

واحد زمان در صورت و مخرج کسر می بایستی یکسان باشد.

عملیات حسابداری خرید دین :
هنگام خرید اسناد تجاری :
بدهکار : خرید دین به مبلغ اسمی سند
بستانکار : حساب مشتری
بستانکار : سود خرید دین

هنگام وصول :
بدهکار : جاری مشتری یا صندوق
بستانکار : خرید دین

چنانچه تسهیلات در سررسید وصول نگردد پس از واریز به حساب مطالبات سررسید گذشته و معوق اقدام قانونی در مورد وصول آن به عمل می آید.

فصل یازدهم : مزارعه

مزارعه به معنی گشت و زرع می باشد در مواردی که بانک صاحب زمین باشد آنرا به دیگری واگذار می نماید که در آن کشاورزی نموده و سود حاصله طبق قرارداد تقسیم نمایند. در مزارعه ممکن است بانک علاوه بر زمین مبلغی پول هم به عنوان هزینه به شریک پرداخت نماید.

اجزاء تشکیل دهنده مزارعه عبارتند از :

۱ – زمین

۲ – کار

۳ – محصول

۴ – مدت

مدت مزارعه یک دوره تولیدی می باشد.

در زمان انعقاد قرارداد می بایستی تمام موارد و نحوه تقسیم سود قید شود.

بانکها می توانند از عامل (کننده کار) به منظورحسن اجرای تعهدات تامین کافی اخذ نمایند.

عملیات حسابداری مزارعه:

۱ – ثبت قرارداد

۲ – ثبت وثیقه

۳ – پرداخت وجه در صورت پرداخت وجه علاوه بر زمین در قرارداد باشد.

۴ – دریافت سهم بانک پس از برداشت محصول.

در صورتیکه مزارعه سودآور باشد پس از تسویه تسهیلات مزارعه مبلغ سود به حساب سود واریز می شود.

در صورتیکه مزارعه زیان ده باشد وجه پرداختی از زیان بانک پرداخت می شود.

در پایان قرارداد اسناد انتظامی برگشت می شود.

فصل دوازدهم : مساقات

مساقات از سقی به معنی آبیاری است.
در مساقات چهار عامل وجود دارد :
۱ – باغ
۲ – کار
۳ – ثمره
۴ – مدت

در مواردی که بانک دارای باغ باشد آنرا به صورت مساقات به عامل واگذار می نماید در زمان واگذاری باید حتما ثمره حاضر شده باشد و عامل در صورت آبیاری نمودن باغ طبق قرارداد از سود حاصله سهم می برد.
عملیات حسابداری مساقات مثل مزارعه می باشد.

لازم به ذکر است که عقد مزارعه و مساقات در بانکها کارایی چندانی ندارد.

فصل سیزدهم : ضمان

تعریف :ضمان عبارت است از قبول پرداخت ذمه شخصی به شخص دیگر، که در این صورت :

متعهد را ضامن ، بدهکار اصلی را مضمون عنه و طرف دیگر را مضمون له نامند.

در عقد ضمان ضمانت نامه های بانکی شامل می شود که درضمانت نامه سه طرف وجود دارد :
۱ – درخواست کننده ضمانت نامه (ضمانت خواه)
۲ – ذینفع ضمانت نامه
۳ – ضامن پرداخت (بانک)

انواع ضمانت نامه ها :

۱ – حسن انجام کار
۲ – ترخیص کالا از گمرک
۳ – تعهد پرداخت در مقابل مقامات قضایی
۴ – شرکت در مزایده
۵ – شرکت در مناقصه
۶ – پیش پرداخت
۷ – استرداد کسور وجه الضمان
۸ – پرداخت دیون
۹ – ضمانت نامه متفرقه

وثایق ضمانت نامه :

۱ – وجه نقد ۱۰۰درصد
۲ – سپرده بلند مدت
۳ – سفته
۴ – غیر منقول
۵ – ضمانت نامه بانکهای معتبر داخلی
۶ – سایر وثایق قابل قبول

کارمزد و پیش پرداخت هر یک از ضمانت نامه ها بر اساس تعرفه بانک مرکزی تعیین می گردد.

تمدید ضمانت نامه یا درخواست ذینفع و فراهم نمودن امکانات توسط ضمانت خواه صورت می پذیرد.

اخذ بین ۱۰ الی ۲۰ درصد به عنوان سپرده نقدی ضمانت نامه الزامی می باشد.

تقلیل ضمانت نامه بر اساس درخواست ذینفع امکان پذیر است.

ابطال ضمانت نامه در دو حالت ممکن است :

۱ – انقضاء سررسید و عدم درخواست تمدید آن توسط ذینفع (مضمون له).
۲ – ارائه لاشه ضمانت نامه همراه با درخواست کتبی ذینفع.
در هر حال پس از ابطال ضمانت نامه می بایستی کتبا به طرفین اطلاع داده شود و وجه نقد و وثیقه ها را به مشتری مسترد گردد.

عملیات حسابداری ضمانت نامه :

اگر در مقابل ۱۰۰درصد وجه نقد باشد :
۱ – بدهکار : صندوق یا مشتری
بستانکار :سپرده نقدی ضمانت نامه
بستانکار : کارمزد دریافتی
بدهکار : تعهدات مشتریان بابت صدور ضمانت نامه ها
بستانکار : ضمانت نامه صادره

۲ – در مقابل سپرده نقدی و سایر وثایق قابل قبول :
بدهکار : مشتری
بستانکار : سپرده نقدی
بستانکار : کارمزد دریافتی
بدهکار : تعهدات مشتریان بابت صدور ضمانت نامه
بستانکار : ضمانت نامه صادره
بدهکار : وثایق دریافتی
بستانکار : طرف حسابهای انتظامی

در صورت مطالبه ضمانت نامه در سررسید و عدم واریز وجه توسط درخواست کننده بانک می بایستی از محل سپرده نقدی و مابقی از حساب بدهکاران در وجه ذینفع پرداخت نموده و سپس اقدام قانونی درمورد وصول چک بانک از طریق وثیقه ها انجام دهد.

تکنیک ها و روش های اعطای تسهیلات

۱ – اخذ اطلاعات اعتباری از مشتریان دائمی و اعتباری بانک و مشتریان غیر اعتباری
۲ – رسیدگی کامل مدارک اصلی آنها و مطابقت کپی با اصل مدارک ارائه شده.
۳ – بهترین منابع اخذ اطلاعات خود متقاضی به صورت شفاهی و تکمیل پرسشنامه از معرفین افتتاح حساب جاری ، از اشخاص طرف معامله ، از همسایگان و افراد مورد اعتماد محلی ، از بانکها و موسسات اعتباری.
۴ – اخذ مدارک کامل از شرکتها از قبیل اساسنامه ، آگهی روزنامه رسمی ، رسیدن به میزان سهم الشرکه شرکاء ، شناسایی کامل محل سکونت ، محل اقامت ، بررسی مجوزهای کتبی ، رسیدگی به حجم فعالیت ، رسیدگی به تولیدات واحدهای تولیدی ، رسیدگی به دفاتر دارائی، رسیدگی به صورت های مالی ، طرز پرداخت حسن شهرت ، متقاضی و ضامنین ، توجه به وثیقه های اخذ شده ، رسیدگی به اموال منقول و غیرمنقول متقاضی و ضامنین و نظارت بر مصرف تسهیلات از عوامل اصلی و مهم در نظام بانکداری اسلامی می باشد.

نظارت سه مرحله دارد :
۱ – نظارت در هنگام بررسی تقاضا و تخصیص اعتبار
۲ – نظارت بر نحوه مصرف
۳ – نظارت بر بازگشت منابع

فرمول جدید تسهیلات

n: تعداد اقساط A: اصل وام i: نرخ سود سالانه m: دوره تناوب

$$\text{مبلغ هر قسط}: \frac{(A\frac{IM}{1200})(1+\frac{IM}{1200})^{\wedge}N}{((1+\frac{IM}{1200})^{\wedge}N)-1} = P$$

اصل و سود وام XX =تعداد اقساط×P

اعتبارات اسنادی

اعتبار اسنادی یکی از روش های پرداخت در تجارت بین المللی است که طرفین معامله (خریدار وفروشنده) در دو کشور جداگانه می باشند. در این روش هر یک از طرفین معامله یک بانک را به عنوان واسطه بر می گزینند و فروشنده کالا وجه کالای مورد معامله را تنها در مقابل ارائه اسناد به بانک کشور خودش مطابق با شرایطی که در اعتبار اسنادی ذکر شده است ، دریافت خواهد نمود.

تعریف اعتبار اسنادی

اعتبار اسنادی تعهدی است مشروط که به موجب آن، بانک گشایش کننده تعهد می نماید تحت شرایط خاصی که در اعتبار مشخص است ، وجهی را تا یک زمان مشخص در مقابل اسنادی که به او ارائه می شود پرداخت نماید.

به عبارت کامل تر اعتبار اسنادی ترتیب پرداختی است که به موجب آن یک بانک (گشاینده اعتبار) بنا به تقاضا و براساس دستورات خریدار (متقاضی اعتبار) یا از طرف خود موظف می شود تا در مقابل اسناد مقرر شده ، مشروط براینکه شرایط اعتبار در آنها رعایت شده باشد:

۱- پرداختی را به شخص ثالث (ذینفع اعتبار) انجام دهد یا بروات صادره توسط ذینفع را قبول وپرداخت نماید.

۲- به بانک دیگری اجازه دهد که این پرداخت را انجام دهد و یا چنین برواتی را قبول وپرداخت نماید .

۳- به بانک دیگری اجازه معامله دهد .

۴- پرداخت مدت داری را در سر رسید قبول ویا تعهد نماید.

قابل ذکر است در اعتبارات اسنادی تمام طرفین قرارداد ، اسناد را مورد معامله قرار می دهند نه کالا را .

بین روش های مختلف پرداخت در تجارت جهانی اعتبار اسنادی از این ویژگی بسیار مهم برخوردار است که مشمول مقررات اتاق تجارت بین الملل می شوند وبر اساس مقررات یاد شده حدود و وظایف ، تکالیف ، تعهدات ومسئولیتهای بانک در قبال طرفین دادوستد به روشنی تعیین گردیده است.

مراحل انجام کار در یک اعتبار اسنادی به قرار زیر است :

۱- خریدار وفروشنده نسبت به عقد قراردادی که براساس آن اعتبار اسنادی باید گشایش شود، اقدام می نمایند.

۲- خریدار از بانک خود درخواست می کند که یک اعتبار اسنادی براساس شرایط مورد درخواست به نفع فروشنده گشایش نماید.

۳- بانک گشایش کننده اعتبار ISSUINIG BANK اعتبار را گشایش نموده وبرای بانک کارگزار در کشور فروشنده ADVISIND BANK ارسال می دارد تا آن بانک این اعتبار را به ذینفع اعتبار (فروشنده) ابلاغ نماید.

۴- ذینفع اعتبار (فروشنده) پس از دریافت آن را به دقت با قرارداد منعقده کنترل نموده ودر صورتیکه آن را مطابق قرارداد یافت ، نسبت به تهیه مقدمات صدور کالا اقدام می کند. در غیر این صورت موارد اختلاف را بلافاصله به اطلاع خریدار می رساند، تا خریدار نسبت به اصلاح آن اقدام نمایند.

۵- فروشنده کالا را حمل نموده واسناد حمل را به بانک ابلاغ کننده اعتبار ارائه می دهد.

۶- این بانک (بانک ابلاغ کننده یا معامله کننده) اقدام به بررسی اسناد نموده ودر صورتی که فروشنده شرایط اعتبار را انجام داده باشد نسبت به پرداخت یا معامله اسناد (برحسب شرایط اعتبار) اقدام می نماید.

۷- بانک ابلاغ کننده (معامله کننده اسناد) پس از معامله اسناد ، آن را برای بانک گشایش کننده اعتبار ارسال می دارد.

۸- بانک گشایش کننده اسناد را بررسی نموده وآنها را برای خریدار ارسال می نماید . چنانچه اسناد دارای ایراد یا اشکالی باشد که بانک گشایش کننده نسبت به آن اعتراض داشته باشد، باید مراتب عدم تطابق اسناد با شرایط اعتبار را ظرف مدت معقولی که بیش از پنج روز کاری نباید باشد به بانک معامله کننده اسناد اطلاع دهد ودر صورت قصور در انجام این عمل ، این حق از او سلب خواهد شد.

ارکان اعتبار اسنادی

مهم ترین واساسی ترین رکن هر اعتبار اسنادی ، بانک گشاینده اعتبار (Issuing/ opening Bank) است که در مقابل ذینفع اعتبار (Beneficiary) متعهد مشروط به پرداخت وجه اعتبار است .

رکن دوم اعتباراسنادی همانا ذینفع اعتباراسنادی است . در واقع در هر اعتبار اسنادی بانک گشاینده وذینفع اعتبار اسنادی به عنوان ارکان اساسی ایفاء نقش می نمایند. به عبارت ساده تر برای تحقق اعتبار اسنادی وجود دو طرف یاد شده اجتناب ناپذیر است .

از متقاضی اعتبار اسنادی (Applicant) وبانک ابلاغ کننده (Advising Bank) می توان به ترتیب به عنوان رکن سوم ورکن چهارم هر اعتبار اسنادی یاد کرد.

از متقاضی اعتبار ، بانکها وذینفع اعتبار تحت عنوان طرفهای درگیر مستقیم در اعتبار اسنادی می توان یاد کرد واز سایر طرفها مانند شرکتهای بیمه گر ، شرکتهای بازرسی کننده بین المللی کالا ، شرکت های حمل ونقل ، فورواردرها، اتاقهای بازرگانی ، بخش بازرگانی سفارت خانه ها، موسسه های حفظ نباتات وغیره که بسته به مورد ، اسنادی را صادر وصورت حسابها ومدارک صادره را تائید وتصدیق می نمایند تحت عنوان طرفهایی که به طور غیر مستقیم در اعتبار اسنادی درگیر می شوند می توان یاد کرد.

اعتباراسنادی نقد ومدت دار

در سیستم بانکی ، اعتبار اسنادی از لحاظ زمان پرداخت ارز به دو دسته زیر تقسیم می گردد:

- اعتبار اسنادی نقدی (دیداری) Sight L/C
- اعتبار اسنادی مدت دار Deferred Payment L/C

در اعتبارات اسنادی گشایش شده به صورت نقدی (دیداری) هنگامی که ذینفع اعتبار اسنادی نسبت به حمل کالا اقدام وسپس اسناد حمل بدون مغایرت مطابق با شرایط مندرج در متن اعتبار اسنادی را به بانک ذیربط (بانک معامله کننده اسناد) ارائه می دهد. بانک مزبور موظف است پس از رسیدگی اسناد نسبت به پرداخت مبلغ اعتبار اسنادی مطابق آنچه در متن اعتبار قید شده عمل نماید.

در اعتبار اسنادی گشایش شده به صورت مدت دار هنگامی که ذینفع اعتبار اسنادی نسبت به حمل کالا اقدام واسناد بدون مغایرت را به بانک ذیربط ارائه می دهد از تاریخ ارائه اسناد وپس از خاتمه دوره یوزانس مبلغ اعتبار را از بانک مربوطه اخذ خواهد نمود. یوزانس یعنی مهلت وآن مدت زمانی است که فروشنده کالا به خریدار می دهد تا وی بتواند در این فاصله وجه معامله را بپردازد .

نمودار مراحل انجام کار اعتبارات اسنادی

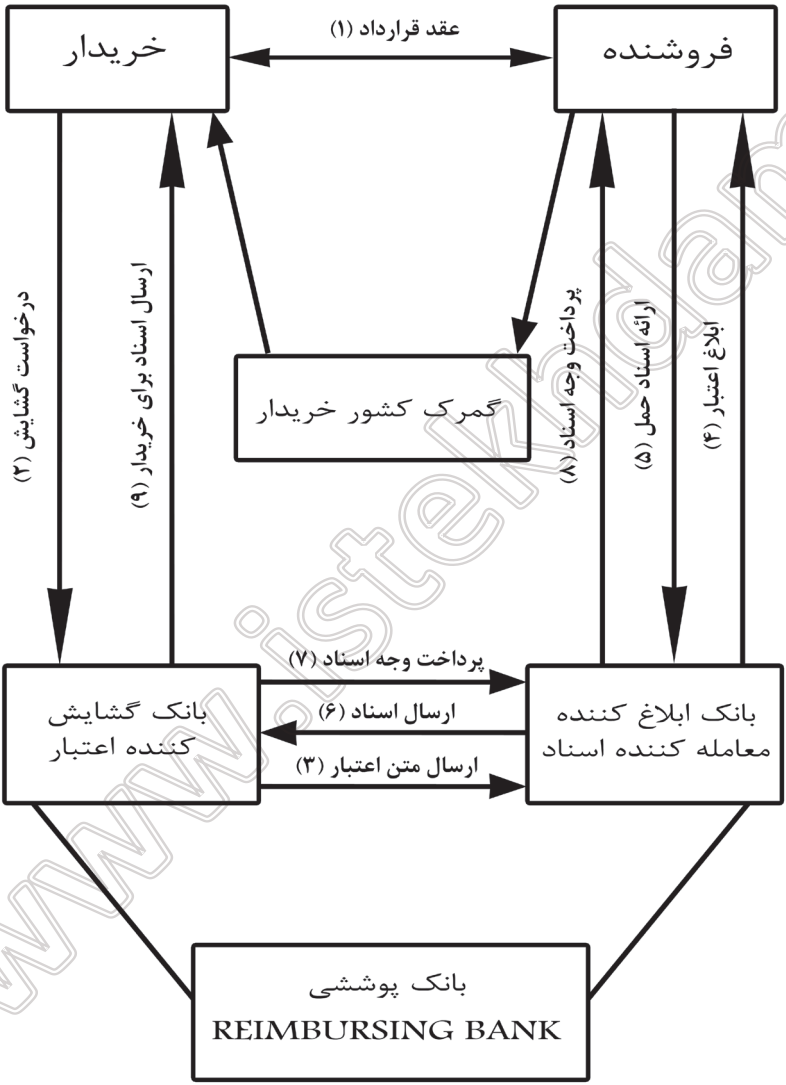

www.istekhdam.ir

گشایش اعتبار اسنادی

نمودار (۱)
چارت گشایش اعتبار

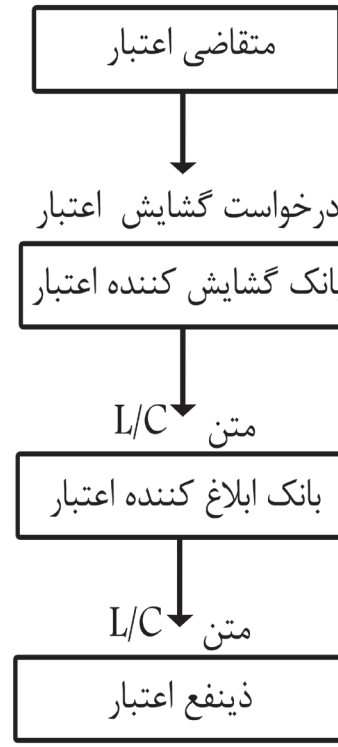

نمودار (۲)
چارت گشایش اعتبار

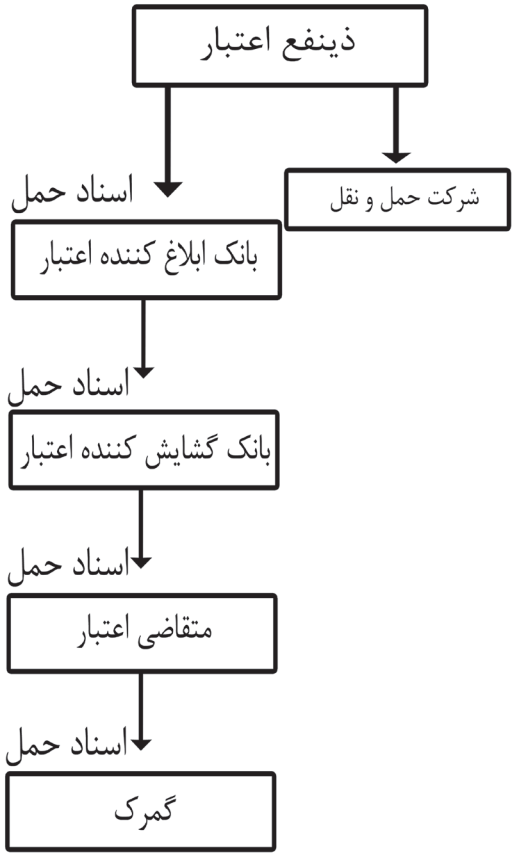

تعریف ارز

کشورها بوسیله مرزهای بین المللی از یکدیگر تفکیک گردیده و هر کشور دارای پول ملی مخصوص به خود می باشد. تسویه معاملات تجاری وسرمایه گذاری در داخل یک کشور با پول ملی انجام می پذیرد. اگر تسویه معاملات بین المللی ویا سرمایه گذاری در سایر کشورهای جهان به پول ملی امکان پذیر نباشد، نیاز به « ارز» یا «پول بیگانه» خواهد بود.

در هر کشور پول ملی کشورهای بیگانه را ارز می نامند. بطور کلی ارز به معنای پول کشورهای خارجی است وبه آن اسعار هم می گویند. چنانچه مرزهای بین المللی وجود نداشت وهر کشور برای خود وسیله پرداخت جداگانه ای به عنوان پول انتخاب نکرده بود ارز مفهوم پیدا نمی کرد و در تمام کشورها وسیله پرداخت یکسانی رایج بود .

مثال بارز آن پول واحد اروپائی EURO است که کشورهای اروپائی پس از مطالعه فراوان وتشکیل اروپای متحد یا اتحادیه اروپا انتخاب وجایگزین پول ملی کشورهای عضو گردیده است .

ارزش خارجی پول

قدرت خرید کالاهای خارجی با پول ملی یک کشور را اصطلاحا ارزش خارجی آن پول می گویند. هر قدر واحدهای کمتری از پول ملی یک کشور معادل یک واحد ارز خارجی باشد، ارزش خارجی آن پول بیشتر بوده وچنانچه واحدهای بیشتری از پول ملی معادل یک واحد ارز شود ارزش خارجی آن کمتر خواهد بود .

ارزها را به دو نوع می توان تقسیم کرد:
الف – ارزهای غیر بازرگانی
ب- ارزهای بازرگانی

حداقل مانده حسابها وحداکثر نرخ سود

حسابهای ارزی یاد شده هر یک مشمول حداقل خاص قابل قبول برای افتتاح به شرح زیر می باشند:

- حداقل قابل قبول برای افتتاح حسابهای قرض الحسنه پس انداز ، یکصد دلار ، قرض الحسنه جاری ۵۰۰۰ دلار وحساب ارزی سرمایه گذاری مدت دار ۱۰۰۰ دلار می باشد. (حداقل قابل قبول برای افتتاح حساب براساس مقررات داخلی بانکها مشخص می گردد)
- سود ارزی توسط بانکها ومتناسب با بازدهی بکارگیری این منابع تعیین وبصورت ارزی قابل پرداخت می باشد.
-به دارندگان حسابهای قرض الحسنه پس انداز وجاری ارزی سود تعلق نمی گیرد.

فروش ارز بابت افتتاح حساب جاری

فروش ارز حداکثر به میزان یک هزار دلار (با توجه به حداقل قابل قبول برای افتتاح حساب ارزی توسط هر بانک) جهت افتتاح حساب ارزی بلامانع است .

افتتاح حسابهای ارزی بنام اشخاص حقیقی وحقوقی

شرایط افتتاح :

الف – افتتاح حسابهای ارزی بنام کلیه اشخاص حقیقی وحقوقی ایرانی وخارجی بلامانع است .

ب- افتتاح حسابهای ارزی در حال حاضر به ارزهای یورو، پوند انگلیس و دلار آمریکا امکانپذیر می باشد.

(ارزهای مربوطه بر اساس مقررات داخلی هر بانک مشخص می گردد)

ج- اشخاص حقیقی وحقوقی ایرانی وخارجی متقاضی افتتاح حسابهای ارزی بایستی واجد شرایط عمومی مقررات مربوط به گشایش حسابهای ریالی باشند. شرایط اینگونه حسابها همانند شرایط افتتاح حسابهای ریالی می باشد.

انواع حسابها

حسابهای ارزی به یکی از صور زیر قابل افتتاح می باشد:

- حسابهای قرض الحسنه پس انداز ارزی
- حسابهای قرض الحسنه جاری ارزی
- حسابهای سرمایه گذاری مدت دار ارزی

نمونه تعهد نامه برای افتتاح حساب جاری شرکت های در شرف تاسیس، به شرح توضیحات صفحه ۱۸ تا ۲۰

تعهد نامه

پیرو تقاضای کتبی مورخ ..... در مورد افتتاح حساب قرض الحسنه جاری شرکت ..... در شرف تاسیس امضاء کنندگان زیر بدینوسیله تعهد می نمائیم که حداکثر تا پایان روز ..... شرکت را رسماً تشکیل داده ومدارک ثبتی دال برتشکیل شرکت را به آن بانک ارائه داده وامضاء کنندکان مجاز را معرفی نمائیم ودر ظرف این مدت هیچ شخصی اعم از حقیقی وحقوقی حق استفاده از حساب مزبور را نخواهد داشت.

ضمنا در صورتیکه بعللی تا پایان مدت مزبور شرکت تشکیل نشود، بدینوسیله به آن بانک وکالت داده می شودکه به شرط ارائه اعلامیه بستانکار از طرف پرداخت کننده یا وکیل قانونی او وجه پرداختی را به نام برده یا نماینده قانونی او مسترد نمایدودر این مورد حق هر گونه اعتراضی را از خود سلب می نمائیم.

امضاء موسسان

www.istekhtam.ir